

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE SALVARE DIN CADRUL PROIECTULUI „ALIMENTARE CU APĂ BERZOVIA” COMUNA BERZOVIA, JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN

OVIDIU BOZU, DACIAN RANCU

Castrul legiunii a IIII-a Flavia Felix, așezarea civilă romană și o bună parte din vestigiile daco-romane larg datate în secolul II-IV, atât din intravilanul cât și din extravilanul comunei Berzovia, se află situate pe malul stâng al râului Bârzava, la poalele Munților Dognecei, subdiviziunea piemontană a Arenișului, la contactul cu Câmpia de vest a Banatului. Orientată est-vest, câmpia din sectorul Ramna-Berzovia- Fizeș-Ghertenîș-Măureni se prezintă sub aspectul unui evantai de terase bine dezvoltate. În acest sector, lunca Bîrzavei prezintă două niveluri: albia majoră, având 2-3 m deasupra talvegului, fiind supusă în antichitate inundațiilor și înmlăștinărilor temporare, situație rezolvată în prezent prin îndiguirea malurilor, sisteme de hidroameliorații specifice și speciale executate îndeosebi pe direcția nord-vest și nord-est de Bârzava. Urmează, apoi, terasele cu diferențe de nivel cuprinse între 10-15 m, 20-25 m, 35-40 m.

Castrul, așezarea civilă romană și daco-romană din intravilanul comunei Berzovia se află situate la capătul de vest al primei terase, cu aspect de interfluviu, delimitată de pârâul Fizeș și pârâul Moravița. La nord-vest sunt prezente văile înguste ale unor pârâuri ce își au obârșia în dealurile piemontane a masivului Areniș¹.

Structura petrografică a zonei în discuție este caracterizată de prezența șisturilor cristaline și gresii, minereu de fier rulat sau depuneri de magnetit și siderit, în pungi aluvionare sau straturi, situate la mică adâncime de la nivelul solului, care au oferit posibilitatea dezvoltării unei intense activități siderurgice-reducătoare a fierului, sesizate arheologic de-a lungul secolelor II-IV.

Bibliografia arheologică referitoare la castrul roman al legiunii a IIII-a Flavia Felix și din arealul comunei Berzovia este bogată în informații de specialitate².

¹ Mihăilescu, V., *Dealurile și cîmpiile României*, București, 1966, p. 145-148.

² Selectiv facem trimitere la: *Repertorium ad literaturam Daciae arheologicam et epigraficam*, Budapesta, 1880, p. 130.; Winkler, I., Gostar, N., *Inscripțiile de pe lucernele din Dacia romană*, în *ArhMold.*, I, p. 164; Glodariu, I., *Legio IV Flavia felix în Dacia*, în

Începând cu data de 1 martie 2004, la Berzovia au fost demarate lucrările de săpare a șanțurilor pentru introducerea țevelor de aducțiune a apei potabile din cadrul proiectului „Alimentare cu apă Berzovia” – program SAPARD, fără să aibă avizul cu documentația aferentă necesară descărcării terenului de încărcătură arheologică a Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Caraș-Severin.³

ActaMN, III, 1966, p. 431.; Protase, D., *Legio IIII Flavia la nordul Dunării*, în *ActaMN*, IV, 1967, p. 49-51; *Tabula Imperii Romani*, L 34, Budapesta, 1968, p. 36 cu bibliografia veche de referință; Moga, M., *Castrul Bersobis*, în *Tibiscus*, I, 1971, p. 51-58.; Medeleț, F., Petrovski, R., *Cercetări arheologice în castrul de la Berzovia*, în *Tibiscus*, III, Timișoara, 1974, p. 134-136; Răuț, Oct., Bozu, O., Petrovsky, R., *Drumurile romane în Banat*, în *Banatica*, 4, 1977, p. 143-152; Benea, D., *Din istoria militară a Moesiei Superior și a Daciei*, Cluj-Napoca, 1983, p. 153; *Idem*, *Dacia sud-vestică în secolele III-IV*, Timișoara, p. 231; Protase, D., *Orizonturi daco-romane*, Cluj-Napoca, 1995, p. 97-100

³ Începând cu data de 1 martie 2004, în comuna Berzovia, județul Caraș-Severin, au început lucrările de săpare a șanțurilor pentru introducerea țevelor de aducțiune a apei potabile din cadrul proiectului de investiție „Alimentare cu apă Berzovia” – program SAPARD. Cu toate că proiectul în discuție a avut ca bază tehnică de proiectare și execuție, un proiect similar datând din 1993, care avea avizul de principiu al OJPCN Caraș-Severin, privind descărcarea terenului de sarcină arheologică, prevăzându-se și sumele necesare executării săpăturilor de salvare aferente; noul proiectant nu numai că „a uitat” să reactualizeze fondurile necesare executării de săpături arheologice preventive și de salvare prevăzute încă din 1993, dar nici măcar nu le-a mai prevăzut, dar să-și mai aducă aminte de aplicarea legislației în vigoare privind protecția monumentelor și siturilor arheologice și istorice. Atât în anul 2001 cu ocazia sărbătoririi a 1900 de ani de atestare documentară a anticei așezări romane Bersobis-Berzovia, ocazie cu care s-a dezvelit și o placă comemorativă, cât și în ianuarie 2004, când s-a obținut deschiderea financiară pentru executarea proiectului de alimentare cu apă a comunei, la masa festivă, alături de primarul comunei Berzovia se găseau invitați de onoare, aceleași personaje din conducerea administrativă a județului care aveau obligația să respecte prevederile Legii nr.182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil și Legea nr.378/2001 privind protecția patrimoniului arheologic care printre altele obligă beneficiarul să finanțeze cercetarea arheologică în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenului. Doar după intervenția energetică a directorului Muzeului Banatului Montan din Reșița, dr. Dumitru Țicu, conform adresei Nr. 357/09.03.2004, prin care se solicita sistarea lucrărilor; se încheie un protocol între reprezentanții firmelor executante, beneficiar, proiectant și Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Caraș-Severin, în care se consemna alocarea sumei de 200 milioane lei de la articolul cheltuieli neprevăzute din cadrul proiectului „Alimentare cu apă Berzovia – program SAPARD”, sumă care nici până la redactarea acestui raport privind săpăturile arheologice de salvare de la Berzovia nu a fost onorată. Săpăturile arheologice de salvare întreprinse la Berzovia, au fost finanțate de Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Caraș-Severin și Muzeului Banatului Montan din Reșița.

În condițiile în care, până pe data de 20 martie 2004, au fost deja săpați peste 3.000 m liniari de șanțuri la o adâncime de -1,20 m de la nivelul stradal, care au secționat complexe de locuire antică de secol II-IV situate în afara castrului roman, acestea au distrus parțial ziduri romane din incinta castrului; săpăturile arheologice de salvare au constatat în: executarea în zonele cele mai afectate a unui număr de cinci secțiuni paralele cu șanțurile săpate pentru introducerea conductelor de aducțiune a apei, supravegherea muncitorilor angajați de firmele executante și recuperarea materialului arheologic rezultat în urma săpării în continuare de către aceștia a șanțurilor și cartarea topografică a zidurilor romane surprinse și a descoperirilor arheologice.

Secțiunea S.I. (Pl.XXIII/1), cu dimensiunile de 10/1,50 m, orientată NNE-SSV, a fost trasată și executată în fața oficiului poștal, pentru a surprinde continuarea zidurilor romane Z.1. și Z.2., distruse cu picamerul de către muncitorii ce au săpat șanțul de aducțiune. La adâncimea de -0,60 m, între metrul 1 și 2 a fost surprinsă o platformă compactă din fragmente de țigle romane. Între carourile 3,75 și 4,25 m la adâncimea de -1,30 m a fost surprins pe o lățime de 0,65 m, amprenta peretelui de nord-est a unei construcții de lemn din faza de pământ a castrului, a cărei fundație s-a adâncit până la -1,50 m. de la nivelul actual. La aceeași adâncime, având lățimea de 1 m, între carourile 7,75 și 9 m, a fost sesizată urma peretelui de sud-vest. Cele două fundații ale acestei construcții din lemn cu axa lungă pe direcția nord-sud, acoperită cu țigle romane, închideau un spațiu de 3,25 m. În spațiul dintre cele două fundații la adâncimea de -1,20 m au fost descoperite fragmente de amforă, fragmente de buză și pereți de castroane, oale și căni, cuie și piroane din fier.

Secțiunea S.II. (Pl.XXIII/2), cu dimensiunile de 9/1,50 m, orientată la fel ca și S.I., a fost trasată la 2 m și paralelă cu șanțul în care a fost introdusă conducta de apă, a fost adâncită până la -1,50 m. În caroul 1 între metrul 0,50 și 1,75 m, au fost surprinse urmele vizibile aparținând fundației peretelui de vest a construcției din S.I. aparținând fazei de pământ a castrului. Surprinzător este faptul că nici în această secțiune de verificare S.II., la fel ca și în S.I., nu a fost surprinsă continuarea zidurilor romane Z.1. și Z.2 distruse de muncitori cu ocazia săpării șanțului. Această situație ne face să apreciem faptul că zidurile Z.1. și Z.2., aparțin unei construcții din interiorul castrului, din faza de piatră a acestuia, al cărui zid de incintă de pe latura de sud, pe care picau perpendicular cele două ziduri (Z.1 și Z.2.) nu a fost surprins arheologic, acest zid putând exista în spațiul

de 2 m, necercetat de noi, dintre S.II. și șanțul săpat de muncitori, care a distrus parțial cele două ziduri romane.

Secțiunea S.III. (Pl.XXIV/1), cu dimensiunea de 10/1,50 m, a fost trasată și executată între șanțul în care a fost introdusă conducta de apă unde de asemenea au fost distruse parțial zidurile romane Z.3 și Z.4 și rigola din fața terasei fostului complex comercial din centrul comunei Berzovia. Secțiunea adâncită până la -1,50 m de la nivelul stradal, a surprins continuarea zidurilor Z.3. și Z.4., distruse parțial, prin săparea șanțului pentru introducerea conductelor de apă și fundația unui portic, aparținând unei construcții romane din interiorul castrului sesizată arheologic și cu ocazia săpăturilor arheologice executate în momentul construirii complexului comercial⁴. Între drumul asfaltat, despărțit de o rigolă adâncă de terasa din fața complexului comercial, există o cădere de nivel de aproximativ 1 m. Fundația porticului, de formă pătrată, cu dimensiunile de 1/1 m, s-a păstrat pe o înălțime de 0,80 m și a fost surprinsă între metrul 7,65 și 9, la adâncimea de -0,70 m, aproximativ pe mijlocul secțiunii, la o distanță de 2 m față de zidul Z.3. Orientat nord-sud, zidul Z.3., îngrijit construit în *opus incertus*, descoperit la adâncimea de 0,70-0,75 m., lat de 1 m, se păstrează pe lățimea secțiunii doar pe o lungime de 1,25 m, restul fiind scos cu ocazia săpării rigolei. Zidul Z.4. cu o lățime tot de 1 m, construit în aceeași tehnică, paralel cu Z.3., este situat la 2 m de acesta și se păstrează pe lățimea secțiunii doar pe o lungime de 0,65 m. Ambele ziduri s-au păstrat *in situ* pe o înălțime de 0,75 m. Stratigrafic, la adâncimea de -0,50-0,70 m de la nivelul stradal s-a constatat un strat de 0,25-0,30 m de dărâmtură constând din pietre, urme de mortar și numeroase fragmente de țigle romane, urmat până la adâncimea de -1,50 m, de un nivel compact de locuire constând din numeroase fragmente ceramice, cu urme de ardere secundară, lentile compacte de pământ negru în amestec cu cărbune și pământ roșu spre violet ce indică mai mult decât sugestiv urmele vizibile ale unui puternic incendiu. Din spațiul celor două ziduri a rezultat un bogat material arheologic constând din fragmente ceramice de oale, castroane, pereți și două fragmente de picior de amforă, un opaiț păstrat fragmentar, obiecte din fier folosite la îmbinări de structuri din lemn: cuie, piroane, scoabe, balamale fixe etc.

Secțiunea S.IV. (Pl.XXIV/2), orientată est-vest cu dimensiunile de 10/1,50 m, a fost trasată la aproximativ 100 m de valul de apărare, de pe

⁴ Medeleț, F., Petrovski, R., *Cercetări arheologice în castrul de la Berzovia*, în *Tibiscus*, III, Timișoara, 1974, p.134-136;

latura de nord-est a castrului, între șanțul săpat și rigola din dreptul casei cu nr.8. La 2,90 m, din colțul de nord-vest al secțiunii, la -0,70 m de la nivelul actual au fost surprinse urmele unui zid roman din piatră Z.6., lat de 0,75 m, păstrat pe o înălțime de 0,25 m, pe o lungime de 0,20 m din lățimea secțiunii, restul zidului fiind scos, păstrându-se doar urmele acestuia. La adâncimea de -1 m, în dreptul metrului 7,50, a fost sesizată pe toată lățimea secțiunii amprenta de pietriș în amestec cu mortar a fundației unui zid scos Z.7., orientat nord-sud și lat de 0,40 m. Între carourile 3,60 și 7,50 au fost surprinse, de asemenea, urmele unui zid intermediar Z.8, a cărei față interioară iese din profilul de sud al secțiunii în dreptul metrului 3,60 unind în diagonală zidul S.6. cu zidul Z.7. Acest zid intermediar despărțitor, orientat aproximativ est-vest, lat de 0,40 cm, are o lungime în interiorul secțiunii de 4 m. Apreciem că am surprins în această zonă a castrului latura de vest a unei barăci militare. Cantitatea mare de țigle cu laturile de 40/60 cm, foarte multe în stare fragmentară, prezente pe toată suprafața secțiunii, evidențiată în profilul de sud al secțiunii și de un strat compact, gros de 30-50 cm, sugerează fără echivoc faptul că baraca a fost acoperită cu țigle romane.

Pe planul general de situație cu trama stradală a comunei Berzovia, au fost cartate și poziționate un număr total de 17 ziduri romane, după cum urmează: zidul Z.9, orientat nord-sud, în dreptul casei cu nr.122 (Lungu Cornel); Zidul Z.10, orientat est-vest, în dreptul stâlpului de curent electric din fața casei nr.92 (Pancu Ion); pe latura de nord a castrului, la 100 m de valul de apărare, pe ulița satului, în afară de zidurile cercetate de noi din secțiunea S.IV, au fost localizate și cartate zidurile: Z.11 în dreptul casei cu nr.10 proprietar Safeta Fuic; Z.12 în fața casei cu nr.13 a lui Maios Gheorghe; Z.13 în dreptul casei lui Turcu Gheorghe; Z.14, în dreptul fântânii din fața casei cu nr.16 proprietar Marcu Achim; Z.15, între casa cu nr.17 proprietar Micu Elena și casa cu nr.16 a lui Fieraru Ion, în intersecția uliței principale cu drumul de acces peste valul castrului, spre canalul amenajat pe cursul pârâului Fizeș; Z.17, zid complet scos situat între casa cu nr.19 proprietar Teleki Iosif și casa cu nr.20 a lui Cârpan Petru. Din relatările proprietarilor Micu Elena, Cireșan Floarea și Teleki Iosif, zidurile din fața acestor case orientate nord-sud se intersectează cu alte ziduri romane din interiorul castrului peste care au fost ridicate casele proprietarilor mai sus menționați, continuându-se cu alte ziduri a căror urme sunt sesizabile în grădinile din spatele caselor cu nr. 17-20.

Prin executarea șanțului pentru alimentare cu apă, până la adâncimea de -1,20 m, de pe ulița comunei în fața caselor cu numerele de la 189 la 194, situate la cca. 100 m sud-vest în afara castrului, a fost deranjată o întinsă

așezare cu urme de intensă activitate de reducere și prelucrare a fierului constând din zgură, minereu de fier, fragmente din pereții și tuburile suflantei de la cuptoarele de redus minereul de fier, fragmente ceramice de factură romană.

În dreptul casei cu nr.193 proprietar Secoșan Petru, paralel cu șanțul săpat a fost trasată și executată secțiunea S.V. (Pl.XXV/1), orientată est-vest cu dimensiunile de 9/1,50 m. La adâncimea de -0,40 m de la nivelul stradal între metrul 1,25 și 7 pornind din profilul de nord, pe o porțiune de 1 m din lățimea secțiunii, a fost surprinsă și evidențiată arheologic o platformă compactă alcătuită din bucăți de zgură, minereu de fier, precum și pereți de cuptor de redus minereul de fier cu urme de fier și zgură topită. Între metrul 7,25 și 8,25, la același nivel cu platforma, ieșind din profilul de nord spre interiorul secțiunii pe o lățime de 0,50 m, au fost surprinse urmele unei vetre aparținând unui cuptor de redus minereul de fier. Diametrul exterior al vetrei este de 1 m, iar cel interior de 0,70 m; pereții cuptorului din pământ vitrificat de culoare violet-maronie, se mai păstrau doar pe o înălțime de 15-20 cm, având o lățime de 15 cm. După demontarea platformei în grosime de 0,50 m, care prezintă un profil albiat, a urmat pe toată suprafața secțiunii un pământ negru fără încărcătură arheologică în care ne-am adâncit până la -1,25 m de la nivelul străzii. Din această secțiune, după demontarea platformei, au rezultat 50 kg de zgură de fier și metal topit, precum și câteva fragmente ceramice din care o buză de oală-borcan lucrată la roată cu val simplu incizat pe umerii vasului de tradiție dacică.

Pe baza datelor arheologice prezentate și a cercetării terenului din grădinile localnicilor situate la ieșirea din comună spre Gherteniș, la capătul terasei delimitate la sud de șoseaua Reșița –Timișoara și spre vest de valea pârâului Fizeș, la o distanță de peste 100 m de castru, cu certitudine se poate cartea o așezare civilă a cărei activitate ocupațională era reducerea și prelucrarea fierului, ea funcționând pe toată perioada cuprinsă între secolele II și IV.

Secțiunea S.VI. (Pl.XXV/2) a fost executată în valea Fizeșului, la jumătatea distanței dintre izvorul de captare și calea ferată Berzovia-Gherteniș. Cercetarea arheologică a constatat din lărgirea șanțului pe o lungime de 5 m și deschiderea unei casete de 3/2 m, în porțiunea unde, din pământul rezultat în urma săpării șanțului, au fost recuperate fragmente ceramice. Între metrul 1,75 și 3,25 al casetei, în profilul de est, la adâncimea de -0,80 m, a fost surprinsă, parțial, o locuință cu plan aproximativ rotund, având diametrul pe axa nord-sud de 1,80 m. Din interiorul locuit, până la adâncimea de -1 m, au fost prelevate fragmente ceramice în majoritate atipice, confecționate cu mâna, din pastă zgrunțuroasă cu aspect grosier, de

culoare brun-negricioasă și câteva fragmente din pastă cenușie fină lucrate la roată, ceramică specifică secolelor III-IV. Cercetările de teren întreprinse cu ani în urmă în lunca pârâului Fizeș, cu ocazia lucrărilor de îmbunătățiri funciare, au localizat prezența mai multor așezări de secol III-IV. De asemenea, în zona cuprinsă între malul stâng al canalului de drenaj al pârâului Fizeș și panta terasei fostei baze SMA, în locul unde în prezent a fost montată instalația de pompe și turnul de apă din cadrul proiectului de alimentare cu apă a comunei Berzovia, a fost localizată, pe baza numeroaselor fragmente de zgură, fier topit, fragmente din pereții și vetrele aparținând cuptoarelor de redus minerul de fier, urmele unei intense activități reducătoare a minerului de fier din secolele III-IV.

Ceramica constituie cea mai numeroasă și mai importantă grupă de material arheologic descoperit cu ocazia săpăturilor arheologice de salvare, provenită atât din interiorul castrului cât și din afara lui.

Ceramica roșie-cărmizie, roșie-cafenie, roșie-gălbuie.

Oală; fragment buză; îngustă, dreaptă, rotunjită la exterior; pastă foarte fină, roșie-cafenie; canelură sub buză; D_{b.ext.}: 12,5 cm; D_{b.int.}: 11,7 cm; D_{max.}: 14 cm. (Pl.I/1; C.nr.29)

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă zgrunțuroasă, roșie-cărmizie; D_{b.ext.}: 15 cm; D_{b.int.}: 12 cm; D_{max.}: 16 cm. (Pl.I/2 C.nr.29)

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă zgrunțuroasă, roșie-cărmizie; D_{b.ext.}: 19 cm; D_{b.int.}: 16 cm; (Pl.I/3; C.nr.29)

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă zgrunțuroasă, roșie-cărmizie; canelură pe gâtul vasului; D_{b.ext.}: 19 cm; D_{b.int.}: 16 cm; D_{max.}: 20,5cm; (Pl.I/4; C.nr.12)

Bol; fragment buză; invazată; pastă semifină, roșie-cafenie; ardere secundară, pereți exteriori; D_{b.ext.}: 18,5 cm; D_{b.int.}: 17,5cm; D_{max.}: 19 cm. (Pl.I/5; C.nr.18)

Bol; fragment buză; pastă fină; culoare roșie-cărmizie; buza rotunjită la exterior; două linii paralele fin incizate pe diametrul maxim; D_{b.ext.}: 18,5 cm.; D_{b.int.}: 15,5 cm.; D_{max.}: 16,4 cm.; (Pl.VII/2; S.I.)

Bol; fragment buză; pastă foarte fină; culoare roșie-cărmizie la interior, firnis brun-roșcat pe exterior; buza rotunjită exterior și interior; sub buză ornamentat cu o canelură fină, îngustă; pereții exteriori ornamentați cu alveole înguste, fin incizate dispuse în benzi paralele; D_{b.ext.}: 22 cm.; D_{b.int.}: 99 cm.; D_{max.}: 21,3cm.; (Pl.VI/4; S.III.)

Bol; fragment fund; pastă foarte fină; culoare roșie-cărmizie; fund rotund, drept; ornamentat în interior cu linii scurte fin incizate dispuse în cerc, marcă de olar dreptunghiulară cu marginile rotunjite, ornamentată în

trei registre cu linii fin incizate paralele, oblice și în x dispuse în trei registre; D_f : 5,5 cm (Pl.I/7; S.II.)

Bol; fragment buză; pastă foarte fină; culoare cărămiziu-gălbuie, firnis brun-roșcat; buza rotunjită invazată; corp semisferic; $D_{b.ext.}$: 10,5; $D_{b.int.}$: 9,5 cm; $D_{max.}$: 11,5 cm; (Pl.VIII/3; S.III.)

Bol; fragment buză; pastă foarte fină; culoare gălbuie, firnis brun-cafeniu; buza rotunjită, invazată; corp semisferic; $D_{b.ext.}$: 16,4 cm; $D_{b.int.}$: 15,4 cm; $D_{max.}$: 17 cm; (Pl.VIII/4; S.III.)

Bol; fragment buză; pastă foarte fină; culoare gălbuie; buza rotunjită; fund inelar detașat; $D_{b.ext.}$: 8,6 cm; $D_{b.int.}$: 8 cm; D_f : 3 cm (Pl.XIII/1; S.III.)

Bol; fragment buză; pastă foarte fină; culoare roșie-cărămizie; buza dreaptă, rotunjită la exterior; fund inelar detașat; $D_{b.ext.}$: 9 cm; $D_{b.int.}$: 8,4 cm; D_f : 3,2 cm; h: 3 cm; (Pl.XIII/2; S.III.)

Bol; fragment buză și o porțiune din fund; pastă foarte fină; culoare cenușie; buza invazată; fund inelar detașat; $D_{b.ext.}$: 8,2 cm; $D_{b.int.}$: 7,2 cm; $D_{max.}$: 9,4 cm; D_f : 3,7 cm; h: 6 cm; (Pl.XIII/3; S.III.)

Bol; fragment buză și o porțiune din fund; pastă foarte fină; culoare roșie-cărămizie; formă tronconică; buza evazată; fund inelar detașat; prezintă un număr de trei caneluri sub buză și două caneluri pe diametrul maxim; între cele două registre de caneluri ornament alveolar; $D_{b.ext.}$: 10,5 cm; $D_{b.int.}$: 9,5 cm; $D_{max.}$: 12,5 cm; D_f : 3,5 cm; h: 10 cm; (Pl.XIII/4; S.III.)

Castron; fragment buză; îngustă, dreaptă, rotunjită la exterior; pastă semifină, cu pietricele, roșie-cărămizie; canelură sub buză; $D_{b.ext.}$: 25 cm; $D_{b.int.}$: 22 cm; $D_{max.}$: 23 cm. (Pl.I/6; C.nr.18)

Cană; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă fină, cărămizie; două nervuri profilate încadrate de două caneluri, dispuse pe gâtul vasului; $D_{b.ext.}$: 8,5 cm; $D_{b.int.}$: 6,5 cm; (Pl.I/8; C.nr.18)

Bol; fragment fund, inelar detașat; pastă foarte fină, roșie-cărămizie; $D_{b.ext.}$: 18,5 cm; $D_{b.int.}$: 17,5cm; $D_{max.}$: 19 cm; (Pl.IV/8, S.II.)

Afumătoare; fragment buză; pastă semifină, cărămizie-gălbuie; nervuri puternic profilate, ornamentate cu alveole romboidale adânci inclusiv pe buza vasului; $D_{b.ext.}$: 22,5 cm; $D_{b.int.}$: 19,5 cm; $D_{max.}$: 19 cm; (Pl.II/1, S.II.)

Castron; fragment buză; pastă foarte fină, cărămizie; corp tronconic; $D_{b.ext.}$: 23,5 cm; $D_{b.int.}$: 21,5 cm; $D_{max.}$: 22,5 cm; (Pl.II/3; S.III; c.9; -1,10 m)

Castron; fragment buză; pastă semifină, cu pietricele, roșie-cărămizie; nervură puternic profilată, încadrată de două caneluri dispusă pe umerii vasului; $D_{b.ext.}$: 25,5 cm; $D_{b.int.}$: 22,5 cm; $D_{max.}$: 25,5 cm (Pl.II/4; S.III; c.9; -1,10 m)

Castron; fragment buză; pastă fină, cărămizie; două nervuri profilate sub buză; $D_{b.ext.}$: 28 cm; $D_{b.int.}$: 25 cm; $D_{max.}$: 27 cm; (Pl.II/5; S.III; c.10; -1,10 m)

Castron; fragment, întregibil; pastă semifină; culoare cărămidie; buza dreaptă, rotunjită la exterior, fund plat; S.III.; D_{b.ext.}: 21 cm; D_{b.int.}: 18,4 cm; D_{f.}: 11,5 cm; (Pl.VI/2; S.III.)

Castron; fragment buză; pastă semifină; culoare cărămidie; buza profilată; pereți bombați; nervură profilată dispusă pe diametrul maxim; D_{b.ext.}: 23 cm; D_{b.int.}: 21 cm; D_{max.}: 23,5 cm; (Pl.VIII/1; S.I.)

Castron; fragment buză; pastă semifină fină; culoare cărămidie; buza dreaptă; corp tronconic; D_{b.ext.}: 24,6 cm; D_{b.int.}: 21 cm; D_{max.}: 23 cm; (Pl.VIII/2; S.I.)

Castron; fragment buză; pastă semifină; culoare roșie-cărămidie; buza dreaptă, ornamentată cu două caneluri paralele; corp tronconic; D_{b.ext.}: 16 cm; D_{b.int.}: 14 cm; D_{max.}: 14,5 cm; (Pl.VII/1; S.I.)

Castron; fragment buză; pastă foarte fină; culoare cenușie, firnis negru la exterior; buza tăiată drept; pereți subțiri, corp adânc; D_{b.ext.}: 20 cm; D_{b.int.}: 18 cm; D_{max.}: 25,5 cm; (Pl.XI/1; S.II.)

Castron; fragment buză și o porțiune din fund; pastă semifină; culoare cărămidie; buza ușor invazată; fund drept; D_{b.ext.}: 16,5 cm; D_{b.int.}: 15,5 cm; D_{max.}: 16,5 cm; (Pl.X/1.; S.III.)

Castron; fragment buză; pastă fină; culoare roșie-cărămidie; buza profilată la exterior, rotunjită spre interior, sub buză ornamentat cu două nervuri și trei caneluri înguste; pereți bombați, corp adânc; D_{b.ext.}: 27 cm; D_{b.int.}: 25 cm; D_{max.}: 26 cm; (Pl.VII/4)

Cană; fragment gât; ușor pâlniată; pastă fină; culoare roșie cărămidie; buza rotunjită; canelură fină sub buză; D_{b.ext.}: 11 cm; D_{b.int.}: 9 cm; (Pl.XII/3; S.III.)

Cană; fragment gât; ușor pâlniată; pastă fină; culoare roșie cărămidie; buza rotunjită; canelură sub buză; D_{b.ext.}: 10,5 cm; D_{b.int.}: 9,1 cm; (Pl.XII/2; S.III.)

Ulcior; fragment gât; pastă fină; culoare roșie-gălbuie; buza invazată; se păstrează un fragment din toarta îngustă dreptunghiulară în profil; canelură sub buză; D_{b.ext.}: 5 cm; D_{b.int.}: 4 cm; (Pl.XII/1; S.III.)

Amforă; fragment de picior, conic; pastă fină; culoare cărămidie; D_{f.}: 5 cm; D_{bază ext.}: 9 cm; (Pl.IV/7; S.III.)

Unguentar; modelat cu mâna; pastă semifină; roșie cărămidie; buza scurtă rotundă și ușor evazată spre exterior; corp cilindric; fund drept; H: 7,5 cm.; D_{b.ext.}: 4 cm.; D_{b.int.}: 3 cm.; D_{mx.}: 5 cm; D_{f.}: 3,5 cm. (Pl.XIV/3; S.III.)

Mortaria; fragment, se păstrează cca 30% din vas; pastă semifină fină, culoare roșie cărămidie; cu pietricele încastrate în pereții și fundul interior al vasului; D_{b.ext.}: 39 cm.; D_{b.int.}: 20 cm.; D_{f.}: 14 cm.; (Pl.VI/3.; S.III.)

Ceramica cenușie

Oală; fragment buză; trasă spre exterior; pastă semifină, cenușie; D._{b.ext.}: 16,5 cm; D._{b.int.}: 13,5 cm; (Pl.III/1; C.nr.18)

Oală; fragment buză; trasă spre interior; pastă fină, cenușie; nervură sub buză; D._{b.ext.}: 15,5 cm; D._{b.int.}: 13,5cm; (Pl.III/2; C.nr.192)

Oală; fragment buză; trasă spre exterior; pastă fină, cenușie; canelură pe buză; D._{b.ext.}: 19 cm; D._{b.int.}: 14 cm; (Pl.III/3; C.nr.192)

Oală; fragment buză; pastă semifină, cenușie; două caneluri pe buză; D._{b.ext.}: 20 cm; D._{b.int.}: 16 cm; (Pl.III/4; C.nr.18)

Oală; fragment buză; îngustă rotunjită spre exterior; pastă semifină, cenușie, ardere secundară pe pereții exteriori; D._{b.ext.}: 21 cm; D._{b.int.}: 19 cm; (Pl.III/5; C.nr.18)

Castron; fragment buză; pastă foarte fină, cenușie; trei linii lustruite sub buză; D._{b.ext.}: 21,5 cm; D._{b.int.}: 19,5 cm; D._{max.}: 20 cm. (Pl.III/6; C.nr.129)

Oală; fragment fund drept; pastă semifină, cenușie, zgrunțuroasă; D._{ext.}: 13 cm; (Pl.IV/6, C.nr.19-20)

Oală; fragment fund inelar, detașat; pastă semifină, cenușie, zgrunțuroasă; D._{ext.}: 8,5 cm; D._{int.}: 6,5 cm; (Pl.IV/8; C.nr.19-20)

Ceramica neagră-cenușie

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă semifină, neagră-cenușie; canelură pe gâtului; D._{b.ext.}: 15,5 cm.; cm; D._{b.int.}: 13,5 cm; (PIVII/1, C.nr.18)

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă semifină, neagră-cenușie; D._{b.ext.}: 18 cm.; cm; D._{b.int.}: 15,5 cm; (Pl.IV/2; S.II.; c.5; -1,10 m.)

Cană; fragment buză; trasă spre interior; pastă semifină, neagră-cenușie; trei nervuri profilate dispuse pe gâtul vasului; D._{b.ext.}: 13 cm.; cm; D._{b.int.}: 11 cm; (Pl.I/8; C.nr.18)

Ceramica albă, alb-cenușie

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior, gât scurt; pastă fină, albă; canelură la baza gâtului; D._{b.ext.}: 18 cm.; D._{b.int.}: 16 cm; D._{max.}: 19 cm (Pl.IV/1; C.nr.192, zona cuptoarelor de redus minereul)

Oală; fragment buză; ușor evazată spre exterior; pastă semifină, alb-cenușie; D._{b.ext.}: 25 cm.; cm; D._{b.int.}: 21 cm; (Pl.IV/3; C.nr.18)

Castron; fragment buză; pastă foarte fină, albă ; o canelură sub buză și una pe diametrul maxim; corp tronconic; D._{b.ext.}: 24 cm; D._{b.int.}: 22 cm; D._{max.}: 23,5 cm. (Pl.IV/4; C.nr.129; - 1 m.)

Castron; fragment fund inelar, detașat; pastă foarte fină, albă; D._{ext.}: 6 cm; D._{int.}: 4 cm; (Pl.IV/5; C.nr.192; - 1 m.)

Ceramica brună, brun-negricioasă

Oală; fragment buză; evazată spre exterior; pastă semifină, brună; val simplu incizat sub buză; D_{b.ext.}: 15,5 cm.; D_{b.int.}: 13,5 cm; D_{max.}: 14 cm (Pl.V/1; C.nr.192, zona cuptoarelor de redus minereul)

Oală; fragment buză; pastă fină, brună; ardere secundară pe exterior; D_{b.ext.}: 17 cm.; D_{b.int.}: 16 cm; D_{max.}: 21 cm (Pl.V/3; C.nr.192, zona cuptoarelor de redus minereul)

Oală; fragment buză; pastă semifină, brună-negricioasă; canelură la baza gâtului scurt; ardere secundară pe exterior; D_{b.ext.}: 22 cm.; D_{b.int.}: 19 cm; D_{max.}: 23 cm (Pl.V/4; C.nr.192, zona cuptoarelor de redus minereul)

Oală; fragment buză; pastă semifină, brună-negricioasă; ardere secundară pe exterior; D_{b.ext.}: 20 cm.; D_{b.int.}: 18 cm; (Pl.V/5; S.II; c.8; - 1,20 m)

Bol; fragment buză; pastă foarte fină, brună, firnis brun; ; D_{b.ext.}: 12,5 cm; D_{b.int.}: 11,5 cm; D_{max.}: 12,5 cm. (Pl.V/7; S.III; c.7; - 1,20 m)

Antefix; fragment; lut ars, pastă semifină, culoare cărămizie; se păstrează doar partea din dreapta a măști grotești, reprezentând un personaj bărbătesc ; L:13,5 cm; l:9,5 cm.; gr.: 2,2 cm. (Pl.XIV/1, c.nr.19)

Opaiț; lut cărămiziu; corpul rotund; discul adâncit decorat cu o rozetă, mărginit de un cerc cu bordura reliefată; cioc rotund spart; toartă plină lamelară; L: 6,5 cm.; D: 6 cm; (Pl. XIV/3; S.III)

Conducă pentru apă; pastă semifină; culoare roșie-cărămizie; corp cilindric; la un capăt prevăzută cu un orificiu cu diametrul de 2,9 cm. iar la celălalt capăt cu un orificiu dreptunghiular cu marginile rotunjite având dimensiunile de 5/3,6 cm; H: 13,5 cm; D.bază: 8,2 cm.; (Pl.XXII/1; S.IV.)

Țiglă; fragment cu dimensiunile de 11x12x3 cm; fragment de cartuş dreptunghiular, adâncit cu dimensiunile de 8x2 cm; literele LEG IIII FF , hl: 3 cm. (S.IV, c.5-6, - 1,20 m.)

Țiglă; fragment cu dimensiunile de 17,5x13,5x3 cm; fragment de cartuş dreptunghiular, adâncit cu dimensiunile de 6,5 x 2,5 cm; litereleFF, hl:1,5 cm. (S.IV, c.5-6, - 1,20 m.)

Țiglă; fragment cu dimensiunile de 18x14x3 cm; fragment de cartuş dreptunghiular, adâncit cu dimensiunile de 10x2,5 cm; literele LEG IIII FF , hl:2 cm. (S.I, c.2, - 1 m.)

Țiglă; fragment cu dimensiunile de 8x8,5x2 cm; fragment de cartuş dreptunghiular, adâncit cu dimensiunile de 4,4x2,5 cm; literele ..III FF , hl:2 cm. (S.I, c.2, - 1 m.)

Vase din sticlă

Văscior; fragment buză; din pastă de sticloasă de culoare alb-albăstruie; pereți subțiri, buza cu bordură îngustă, rotunjită și ușor răsfrântă spre exterior; D_{b.ext.}: 10 cm.; D_{b.int.}: 3 cm.; D_{max.}: 5 cm; D_{f.}: 3,5 cm. (Pl.21/1; S.III.)

Văscior; fragment fund; din pastă sticloasă de culoare galben-cafenie; pereți foarte subțiri; fund inelar drept, detașat; D_f : 3,5 cm; (Pl.21/5; S.III.)

Toarte din sticlă; din pastă albastră (2) și verzuie (3-4); profil dreptunghiular cu nervuri profilate; (Pl.21/2-4; S.III.)

Diferite piese din fier

Sapă - ligo; partea activă din fier masiv; cu corpul dreptunghiular ușor trapezoidal; orificiu oval de înmănușare care se prelungește cu un vârf rupt la capăt, folosit la deștelenit sau la fărâmițarea bulgărilor de pământ; $L_{totală}$: 30 cm.; l : 16 cm.; $gr.$: 0,7 cm.; G : 2 kg. (Pl.XV), loc de descoperire în extravilanul comunei în punctul „Colibi” alături de mai multe tuburi suflantă aparținând cuptoarelor de redus minerul de fier)

Târânăcop; fragment; prelucrare la cald prin ciocănire; partea activă ușor curbată și ascuțită; se păstrează doar o margine din orificiu de fixare de formă dreptunghiulară; $L_{totală}$: 17 cm.; $L_{p.act.}$: 9 cm; $l_{p.act.}$: 6 cm.; $G_{p.act.}$: 1-2 cm.; Lungimea exterioară a orificiului de fixare: 8 cm.; lățimea exterioară la bază a orificiului de fixare: 4 cm. (Pl.XVI; din șanțul din fața casei .nr.192, din apropierea platformei surprinse în S.VI)

Săpăligă - sarculum ?; din fier, se păstrează îndoită din antichitate, aproximativ în forma literei U; cu partea activă de dimensiuni reduse în lungime de 9 cm și lată de 6 cm. care se prelungește cu o tijă cu profil dreptunghiular în lungime de 38 cm., cu capătul lățit și marginile îndoite spre interior cu aspect de manșon; lungimea totală a piesei este de 47 cm.; (Pl.XVII/3, din șanțul din fața casei cu nr.13)

Daltă; din fier; folosită probabil la potcovitul cailor; partea activă cu dimensiunile de 4 cm lățime și 6 cm. lungime; de formă dreptunghiulară și margini rotunjite spre cuiul de fixare la mânerul din lemn; lungimea totală a piesei 13 cm; (Pl.XVII/1, din șanțul din fața casei cu nr.7)

Daltă; din fier; corp trapezoidal în lungime de 12,5 cm; din care partea activă măsoară 8,5 cm., lățimea tăișului de 4 cm; (Pl.XVII/2, din șanțul din fața casei cu nr.15)

Cui de ancorare; pentru fixarea cortului; din fier, profil pătrat ; capul cu marginile rotunjite, lățit prin batere, având un orificiu rotund cu diametrul de 0,8 cm.; L : 20,5 cm.; l : 0,7-2,5 cm.; $gr.$: 0,8 cm.; (Pl.XVIII/1, S.II, c.3, -1,50 m)

Lamă de cuțit; fragment, lama subțire, oxidată; L : 18,5 cm; l : 2,7 cm.; (Pl.XXII/1, c.nr.192)

Vârf de săgeată; fragment; profil rotund; L_p : 6,5 cm.; D : 1,1 cm.; (Pl.XXII/2, S.III. c. 6, -1,30 m)

Vârf de săgeată; fragment; profil rotund; L_p : 6,2 cm.; D : 0,8 cm.; (Pl.XXII/3, S.III. c. 6, -1,30 m)

Buton; din fier; corp rotund, capul cu bordură profilată în diametru de 2,5 cm., diametrul la bază de 3,5 cm., în lungime de 5,5 cm.; (Pl.XVIII/3, c.nr.122)

Piron; fragment; din fier, profil pătrat; fără cap, la 3 cm. prezintă un cârlig tras din corpul piesei cu profilul semicircular în diametru de 1 cm ascuțit la vârf; L:13 cm; l_{mx}: 3,5 cm.; gr.:1-2 cm.; (Pl.XVIII/2, S.II, c.1, -1,50 m)

Obiect din fier; fragment, îi lipsește vârful; capul piesei rotund cu marginea rotundă și profilată; L:10 cm.; D:1,5-3,2 cm; (Pl.XIX/1, S.II3, c.7, -1,30 m)

Obiect din fier; fragment, îi lipsește vârful; cap rotund cu diametrul de 4,7 cm., prevăzut cu un orificiu în diametru de 1 cm. dispus central; L:13 cm.; (Pl.XIX/2, S.IV, c.9, -1,20 m)

Cârlig; fragment, profil pătrat; L:9 cm.; l:5,2 cm.; gr.:1 cm; (Pl.XIX/3, c.nr.15)

Dispozitiv de fixare; de formă dreptunghiulară , curbat la mijloc cu ambele capete rotunjite prevăzute cu câte un orificiu de prindere; L:10 cm.; l:3 cm.; gr:1 cm; (Pl.XIX/4, c.nr.10)

Verigă; din fier, împreună cu cuiul de fixare păstrat fragmentar; veriga de formă ovală cu dimensiunile de 4x6,5 cm. din bară rotundă în grosime de 0,7 cm; cuiul cu brațele lipite verigă păstrat fragmentar în lungime de 7 cm; (Pl.XX/1, S.I, c.7, -1,50 m)

Verigă; rotundă, din bară de fier cu profil pătrat; D:5,5 cm.; gr:0,5 cm.; (Pl.XXII/4, c.nr.12)

Verigă; din fier, de formă dreptunghiulară cu marginile petrecute și distanțate; L:4 cm.; l:2 cm; gr.0.3 cm; (Pl.XXII/5, S.III, c. 2, -1, 10 cm)

Scoabă; din bară de fier cu profil pătrat; margini rotunjite, cuiele rupte spre vârf; L:6,5 cm.; l:2 cm.; gr: 0.5 cm.; (Pl.XXII/6, c.nr.18.)

Dispozitiv de închidere fix; din fier forjat; formă dreptunghiulară , prevăzută la un capăt cu un cârlig rotund tras din corpul piesei ; dispune de două orificii pătrate, din care unul mai păstrează cuiul de fixare; L:20 cm.; l:3,4 cm.; gr: 1,2 cm.; (Pl.XX/2, c.nr.114)

Plăcuță de fixare; din bandă subțire de fier, de formă dreptunghiulară , prevăzută cu patru orificii din care două mai păstrează două cuie mici de fixare; L: 7cm.; l: 2cm.; gr.:0,3 cm.; (Pl. XXII/7, c.nr.8)

Plăcuță; fragment, din bandă de fier subțire, de formă dreptunghiulară cu două orificii de fixare; L: 6 cm.; l: 4 cm.; gr.0,2 cm.; (Pl.XXII/8, c.nr.8)

Obiect din fier; fragment, formă dreptunghiulară , prevăzut la un capăt cu o verigă; L: 9,5 cm; l:3,3 cm.; gr.:1 cm; (Pl.XIX/3, S.IV, c.6, -1,20 m)

Cuie și piroane din fier; au fost descoperite un număr relativ mare de cuie și piroane de fier din care unele cu capul în formă de T; (Pl.XXI)

Două piese din bronz, un *obrăzar de coif* (L: 11cm; l: 8,6 cm) și un *ac de cusut* (L: 20,5cm; d: 0,4cm) (Pl.XXVI), au fost recuperate de cetățeanul Angel Truican, păstrându-se în colecția sa. Cele două piese provin din șanțul de aducțiune al apei potabile, săpat pe partea dreaptă a șoselei, în dreptul casei cetățeanului Rus Ion, situată în afara castrului, pe drumul ce duce spre Ramna.

Recentele descoperiri arheologice de la Berzovia, ocazionate de executarea lucrărilor din cadrul proiectului de alimentare cu apă a comunei, au făcut posibilă cartarea pe plan arheologic a celor 17 ziduri romane din incinta castrului; au pus în primul rând în evidență, pentru prima oară faptul, că nu doar *principa* castrului a fost refăcută în piatră. Prioritar, se impune ca săpăturile arheologice sistematice din campaniile viitoare, începând cu anul 2006, să confirme sau nu existența construirii în piatră și a zidurilor de incintă a castrului legiunii a IV-a Flavia Felix.

Refacerea în piatră a castrului legiunii a IV-a Flavia de la Berzovia, coroborată cu datele obținute în urma cercetărilor din ultimii ani, efectuate în castrul de piatră cu o primă fază de pământ de la Vărădia, din punctul Pustă, sugerează de la sine că ambele fortificații, aparținând perioadei traianee, au fost refăcute în piatră în perioada cuprinsă între anii 106-118.

ARCHAEOLOGICAL RECOVERY EXPLORATIONS DURING THE
„ALIMENTARE CU APĂ BERZOVIA” PROJECT FROM BERZOVIA VILLAGE,
CARAȘ-SEVERIN COUNTY

Abstract

The fort, the roman and daco-roman settlement from Berzovia village, are situated at the west end of the first plain, limited by rivers Fizeș and Moravița. Towards north-west there are the narrow valleys of several rivers which have their origin in the hills at the bottom of mountain Areniș.

Beginning with the 1st of march 2004, excavations started in Berzovia for introducing the water pipes according to the SAPARD project „Alimentare cu apă Berzovia”. There is no record of any authorization received for those excavations from the Cultural department in Caraș-Severin. According to the laws regarding protection of monuments and archaeological sites, there should have been mentioned the amount of money required in such circumstances.

Until 20th of march 2004, there have already been digged over 3.000m of channels at a depth of -1.20m from the street level which have cut through several ancient settlements from the II-IV centuries and have also destroyed Roman walls from inside the fort.

The recovery diggings took place in the most afflicted areas through five sections, parallel with the channels for the water pipes.

Sections S.I - S.IV, together with the 11 Roman walls that have been mapped, prove for the first time that not only the *principia* of the Roman fort of the IIIrd Flavia Felix Legion has been rebuilt in stone.

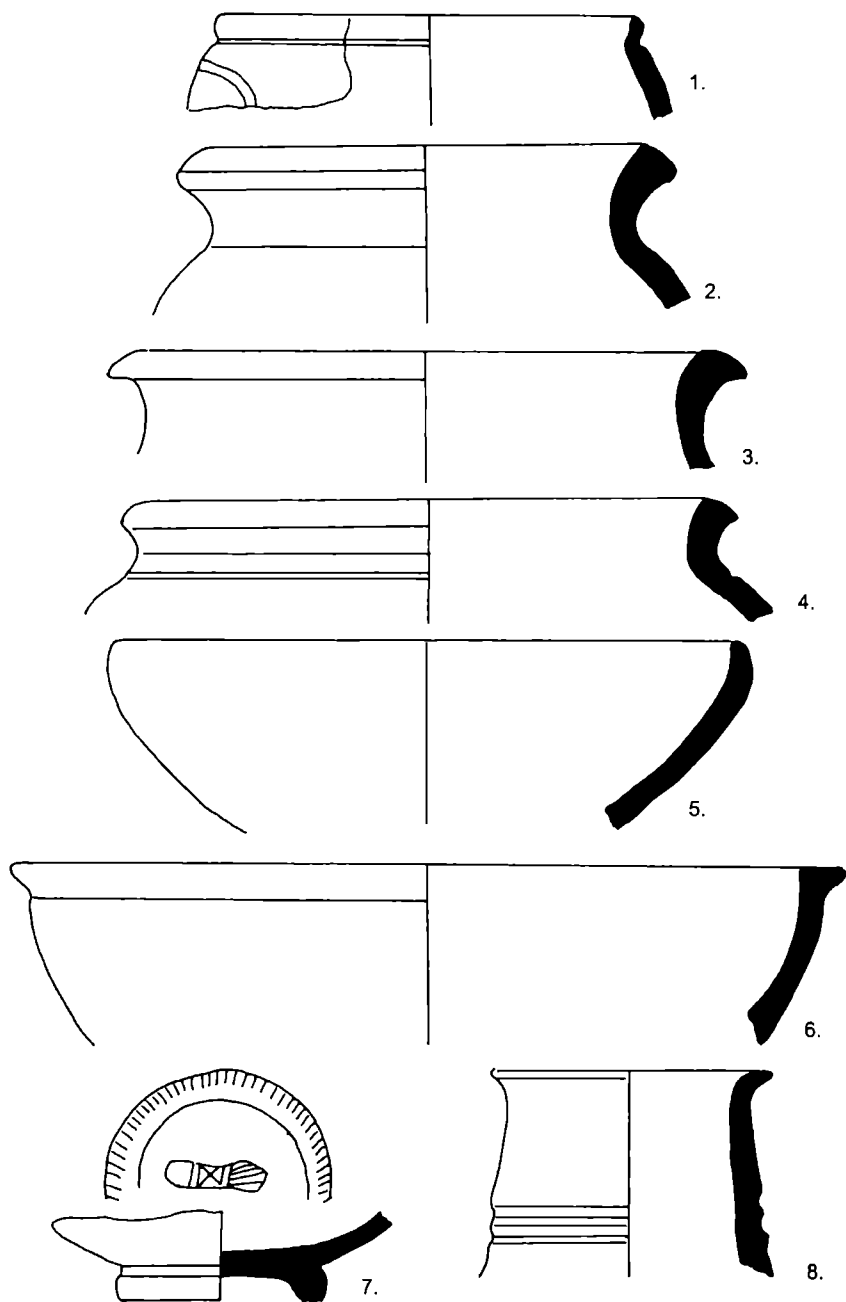
Section S.V has placed near the fort a settlement and a platform for reducing and working on iron, contemporary to the Roman occupation in Dacia. Section S.VI has located outside Berzovia village a settlement from III – IV centuries.

The recent archaeological findings from Berzovia, due to plumbing, especially the presence of the 17 Roman walls from within the Roman camp, emphasize for the first time that not only the *principia* of the Roman camp was rebuilt in stone. It is imperative that the systematic archaeological excavations from the future campaigns, starting with 2006, do or do not confirm that the inner walls of the Roman camp of the IV Flavia Felix legion were built in stone.

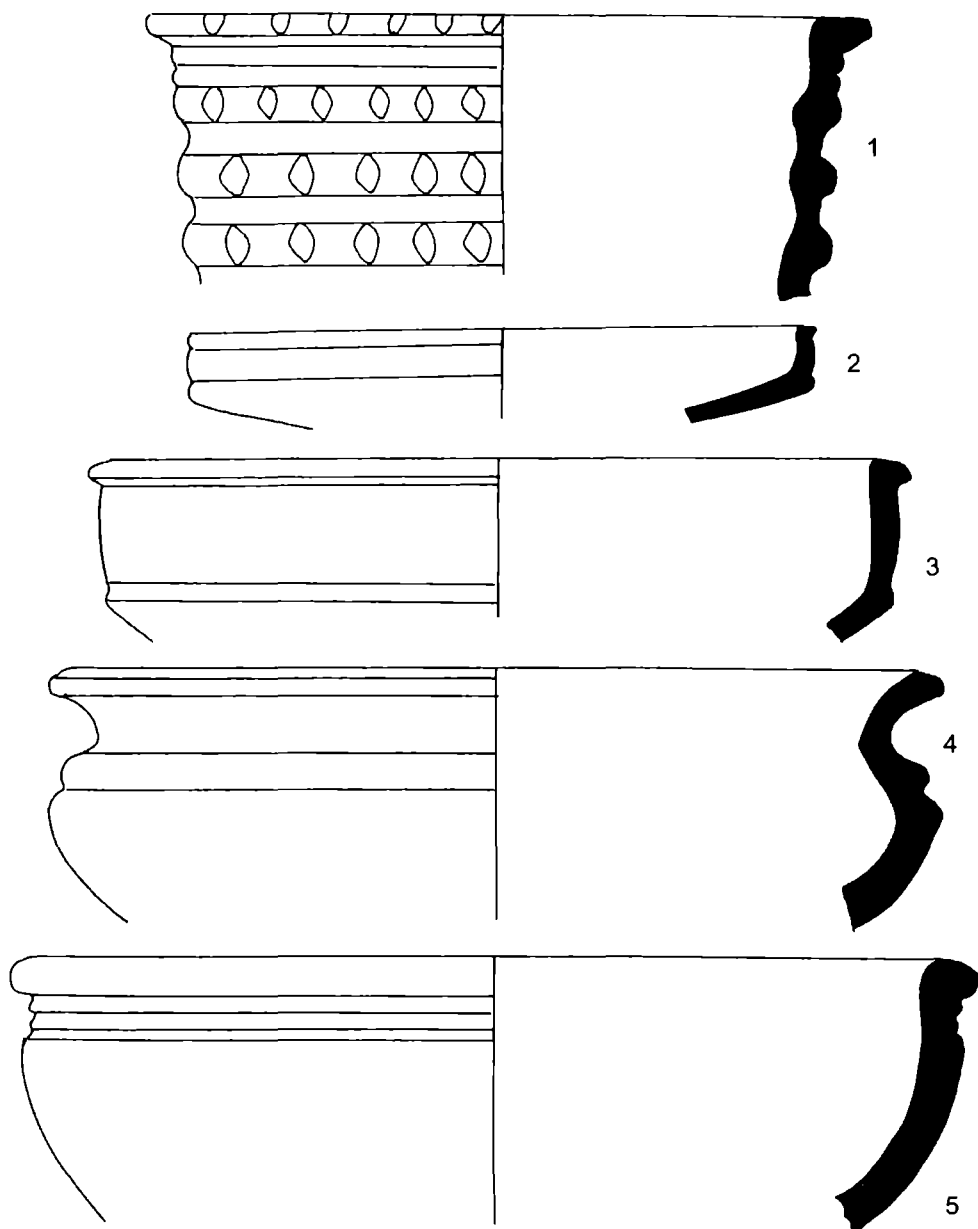
The reconstruction in stone of the Roman camp from Berzovia mentioned above, corroborated with the data obtained from the last years' researches that took place in the stone-made Roman camp with an earlier earth-phase from Vărădia-Pustă, suggest that both camps belonging to the Traiani period, were rebuilt in stone during 106-118.

List of Plates:

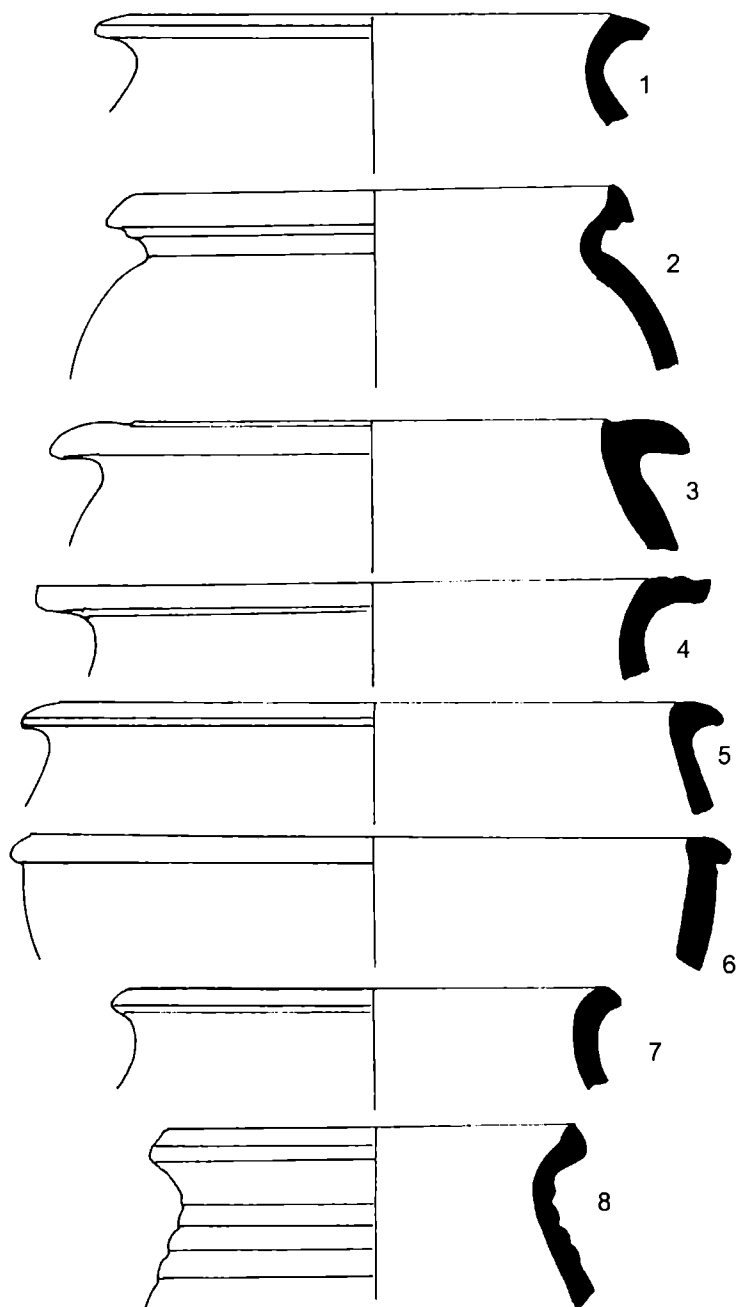
- Pl. I. Pot (1-4); tureen (5-7); mug (8)
- Pl. II. Perfumingpan (1); tureen (2-5)
- Pl. III. Pot (1-4, 5,7,8); tureen (6)
- Pl. IV. Pot (1-3); tureen (4); pot-bottom (5-6,8); amphora (7)
- Pl. V. Pot (1-4); tureen (5-6); bowl (7)
- Pl. VI. Tureen (1-2,4); mortaria (3)
- Pl. VII. Tureen (1-4)
- Pl. VIII. Tureen (1-2); bowl (3-4)
- Pl. IX. Pot (1-3)
- Pl. X. Pot (1-6)
- Pl. XI. Tureen (1-3)
- Pl. XII. Pitcher (1); mug (2-3)
- Pl. XIII. Bowl (1-4);
- Pl. XIV. Antefix (1); Roman lamp (2), medicine pot (3)
- Pl. XV. Hoe
- Pl. XVI. Pickaxe
- Pl. XVII. Chisel (1,2); weed hook (3)
- Pl. XVIII. A tent's nail (1); toggle (2); button (3)
- Pl. XIX. Iron-made object (1-2); hook (3); fastening contraption (4)
- Pl. XX. Fastening contraption
- Pl. XXI. Spikes and toggles
- Pl. XXII. Blade(1); arrow-tip(2-3); link(4-5); clamp(6); iron slate(7-8)
- Pl. XXIII. 1. Plan and profile of section S.I.; 2. Plan and profile of section S.II.
- Pl. XXIV. 1. Plan and profile of section S.III.; 2. Plan and profile of section S.IV.
- Pl. XXV. 1. Plan and profile of section S.V; 2. Plan and profile of section S.VI.
- Pl. XXVI. Helmet mask; sewing pin

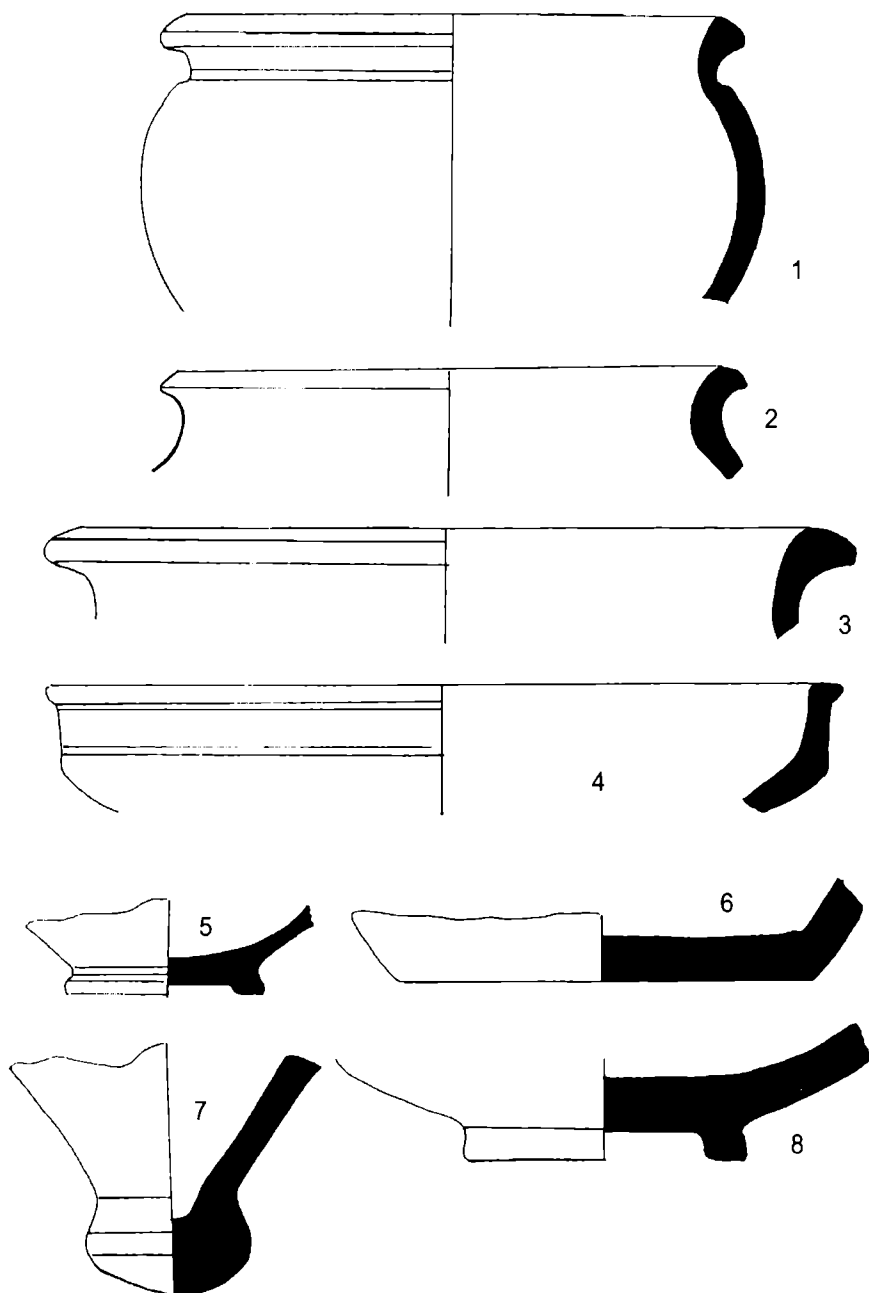
Pl. I. Oală (1-4); castron (5-7); cană (8).

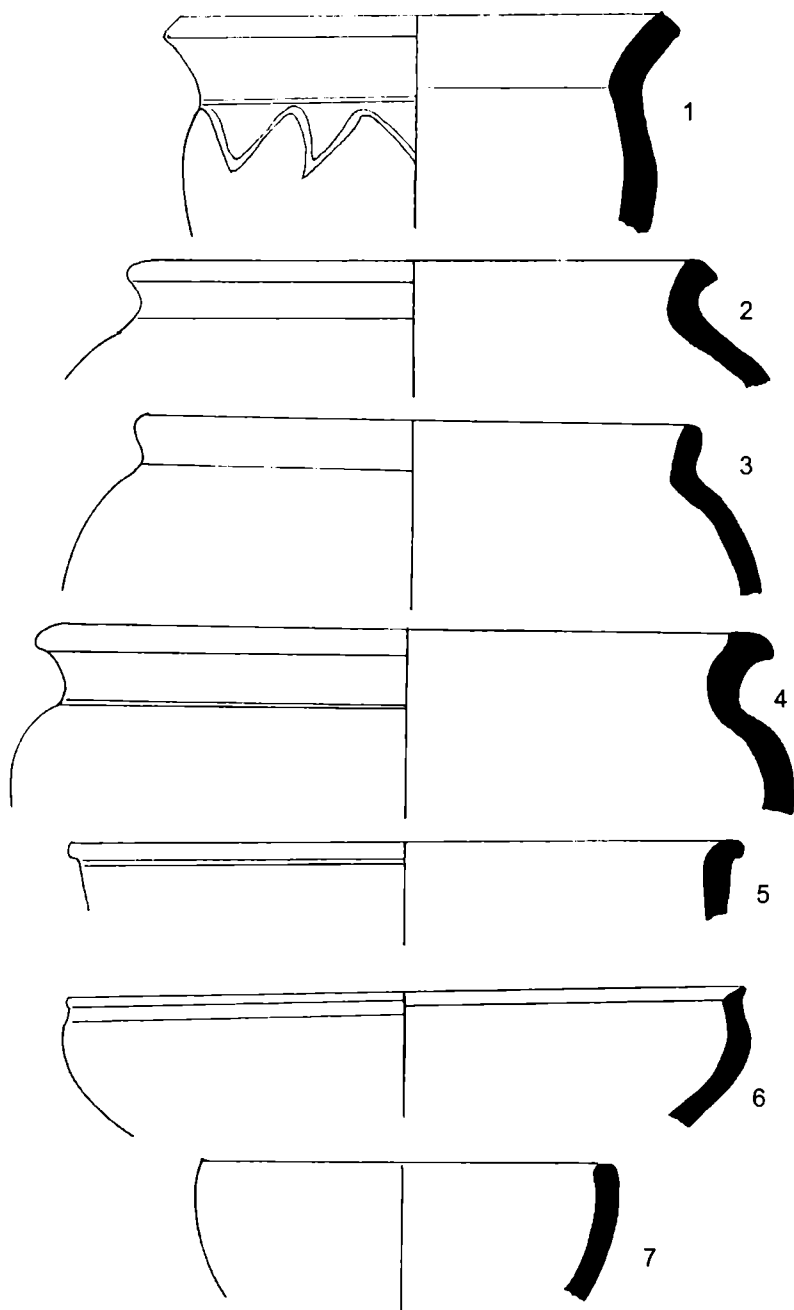
Pl. II. Afumătoare (1); castron (2-5).

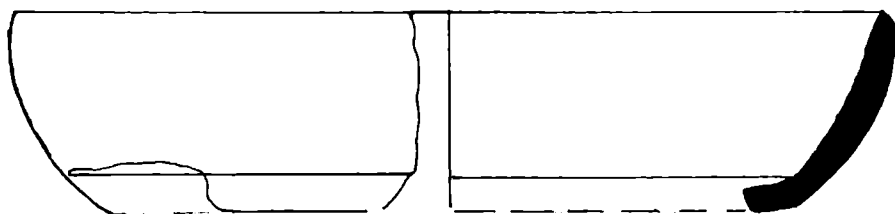
Pl. III. Oală (1-4, 5,7,8); castron (6).

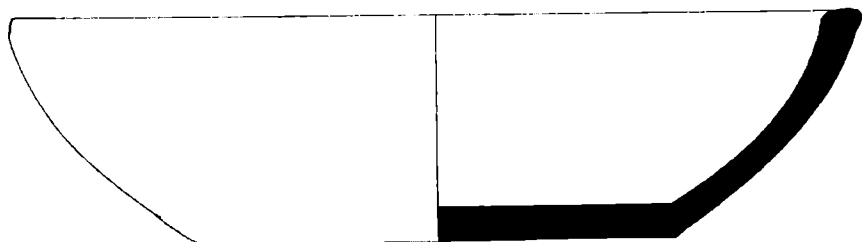
Pl. IV. Oală (1-3); castron (4); fund oală (5-6,8); picior amforă (7).

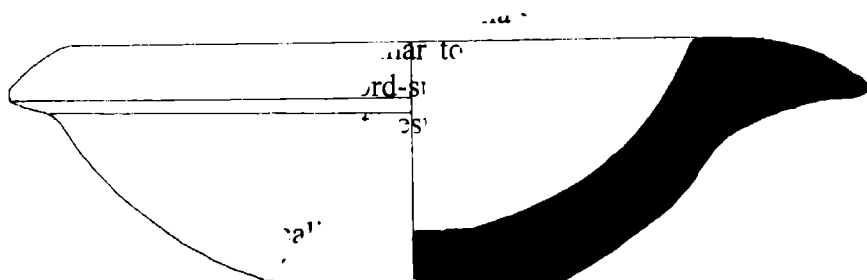
Pl. V. Oală (1-4); castron (5-6); bol (7).

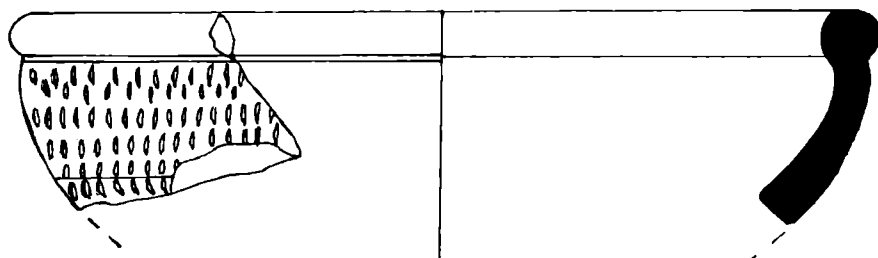
1.

2.

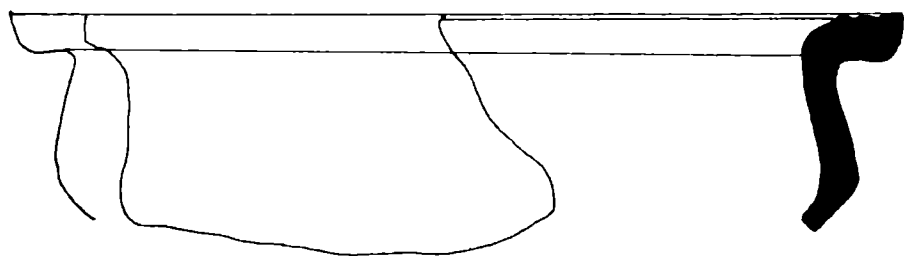

3.

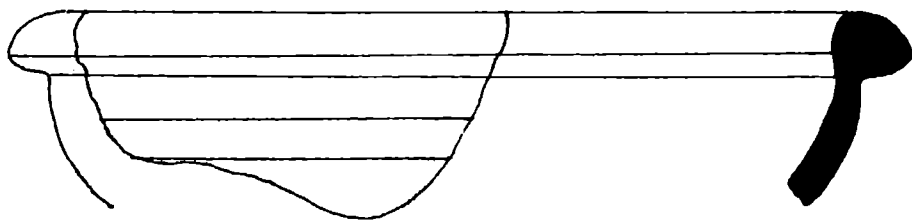

4.

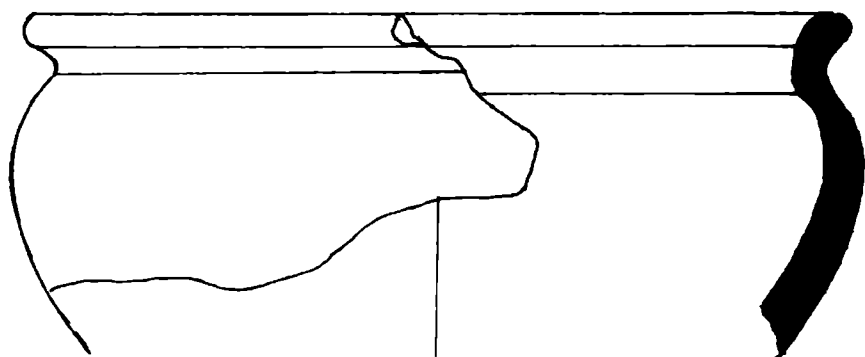
Pl. VI. Castron (1-2,4); mortaria (3).

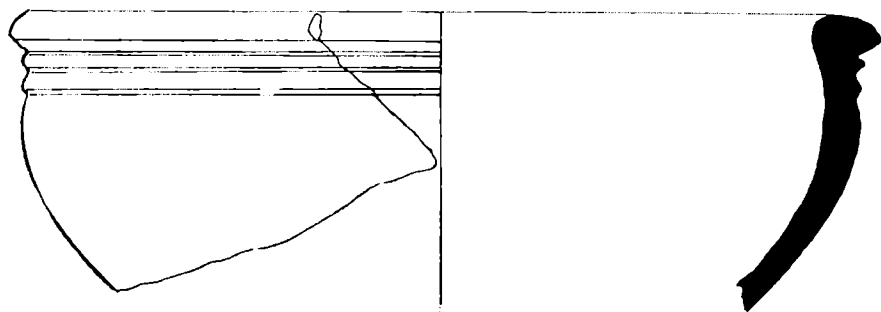
1.

2.

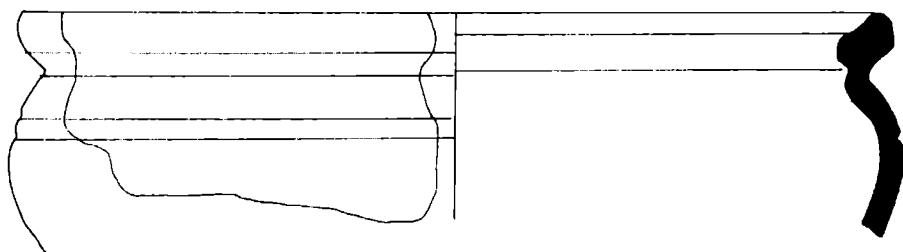

3.

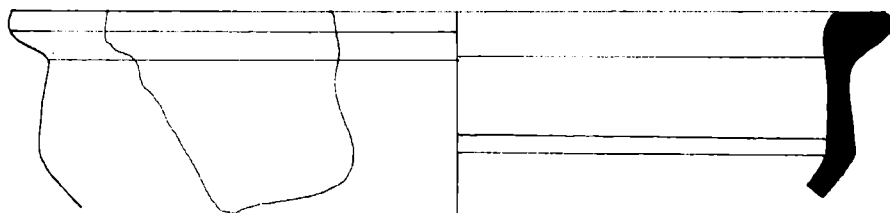

4.

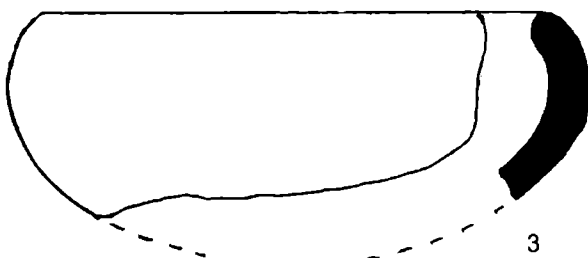
Pl. VII. Castron (1-4).

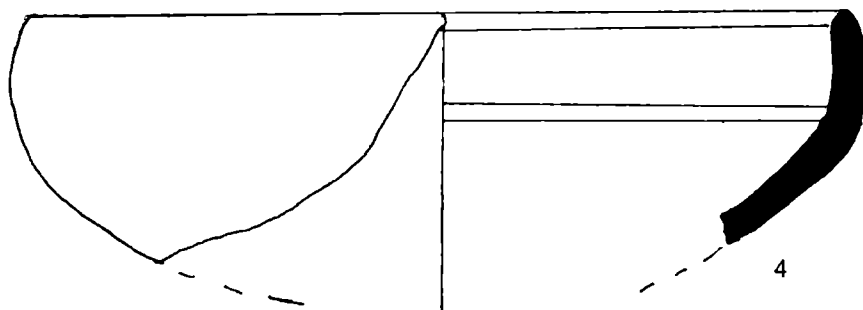
1.

2.

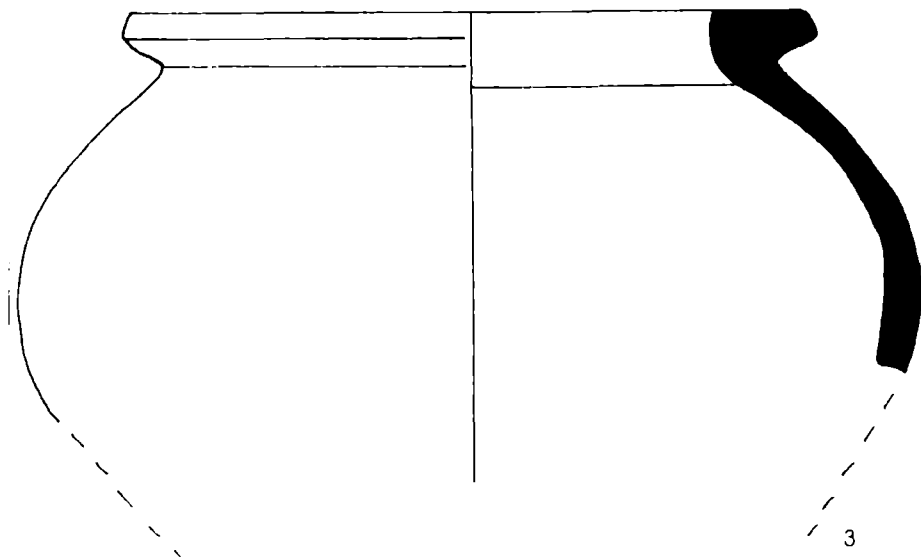
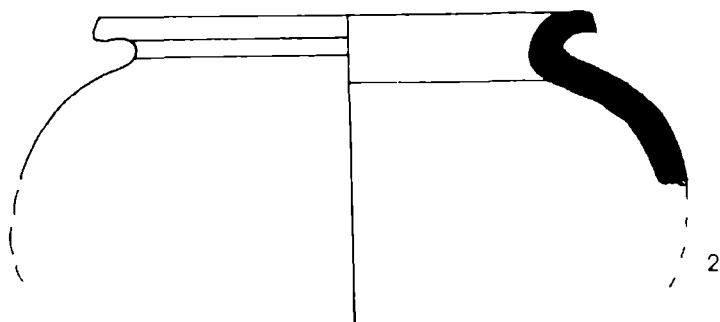
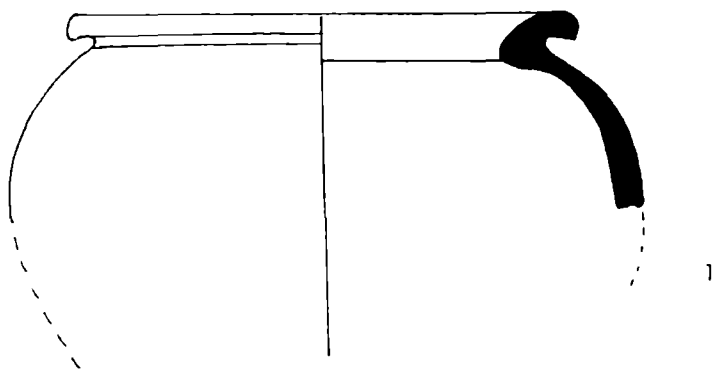

3

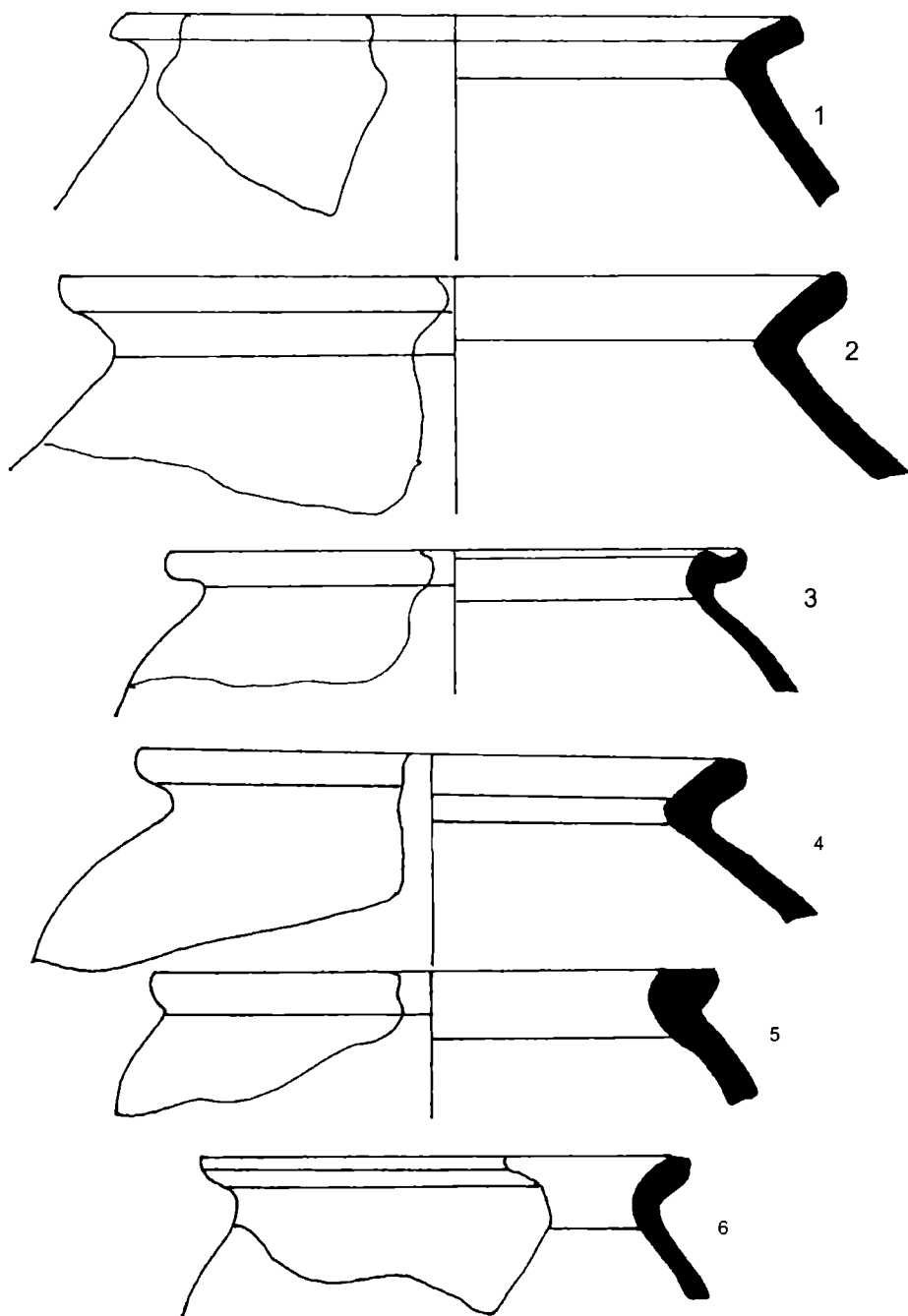

4

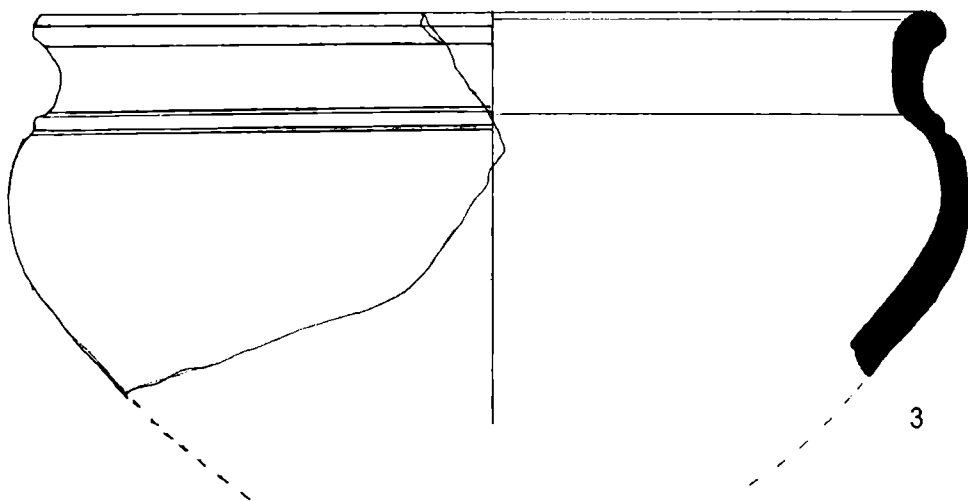
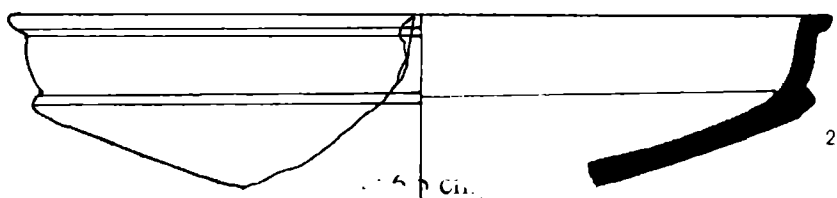
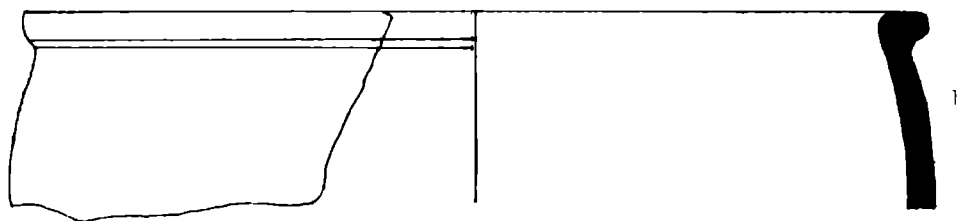
Pl. VIII. Castron (1-2); bol (3-4).

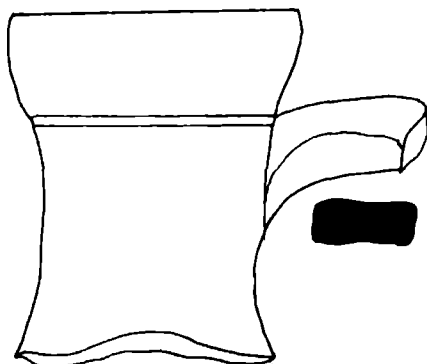
Pl. IX. Oală (1-3).

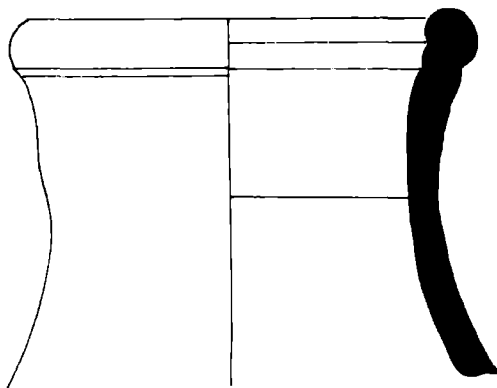
Pl. X. Oală (1-6).

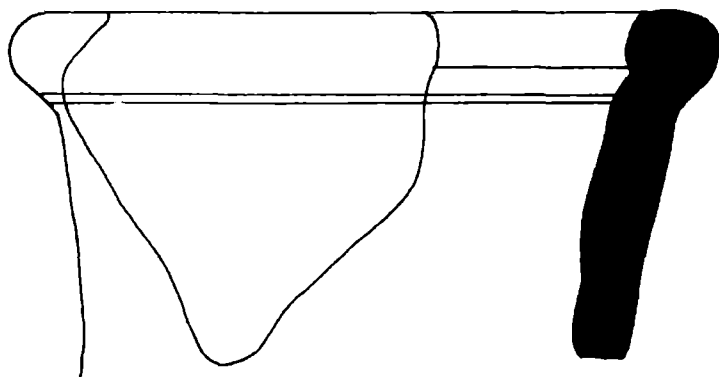
Pl. XI. Castron (1-3).

1.

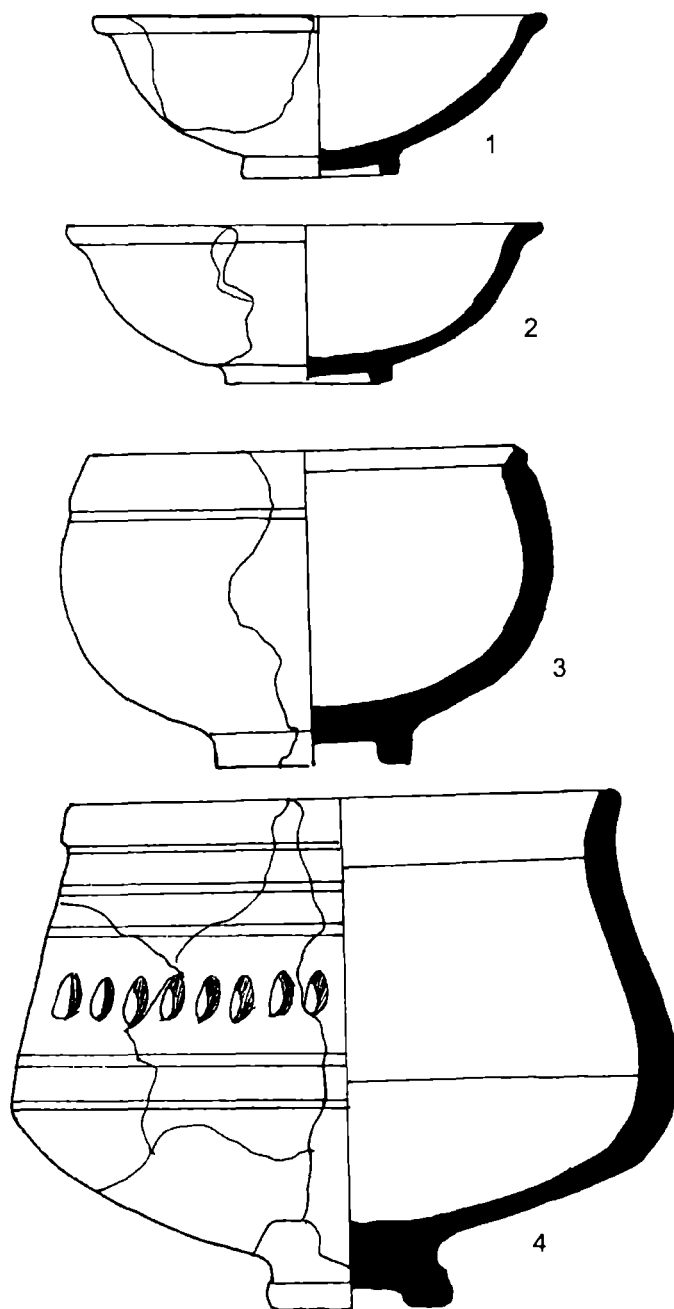

2.

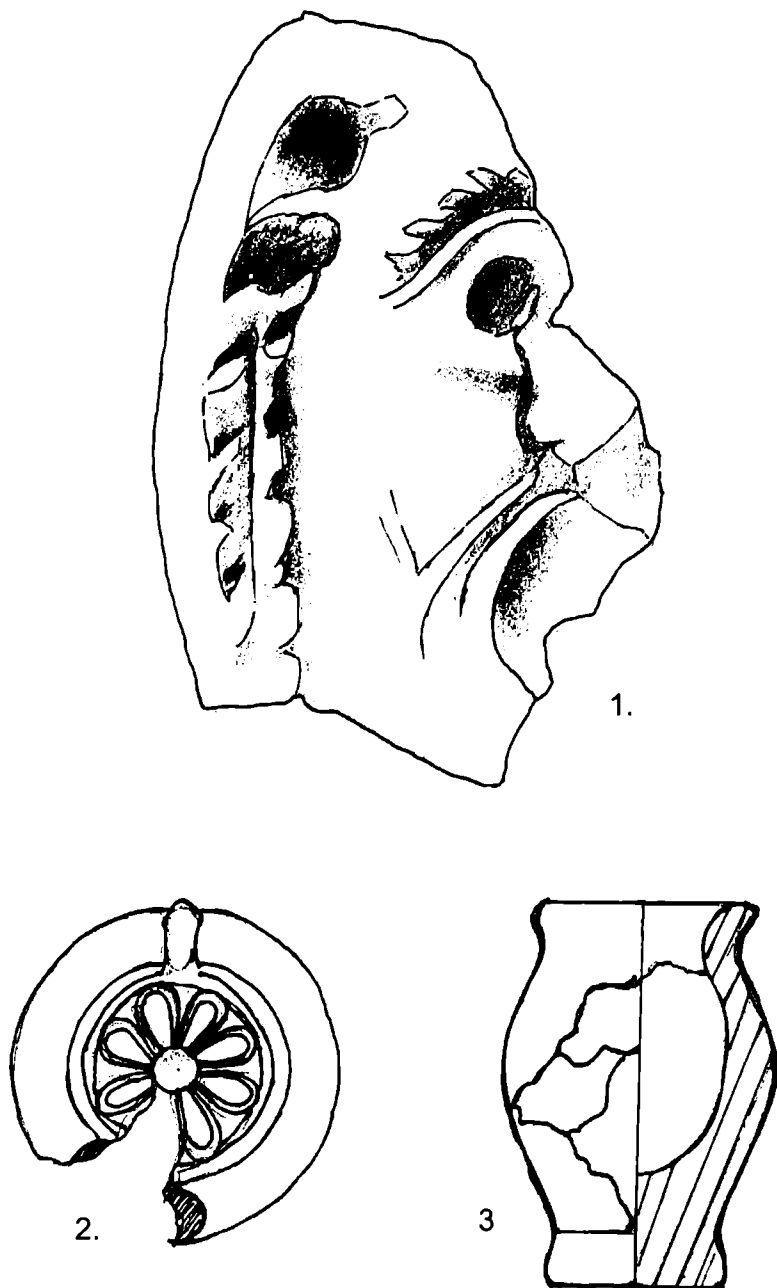

3..

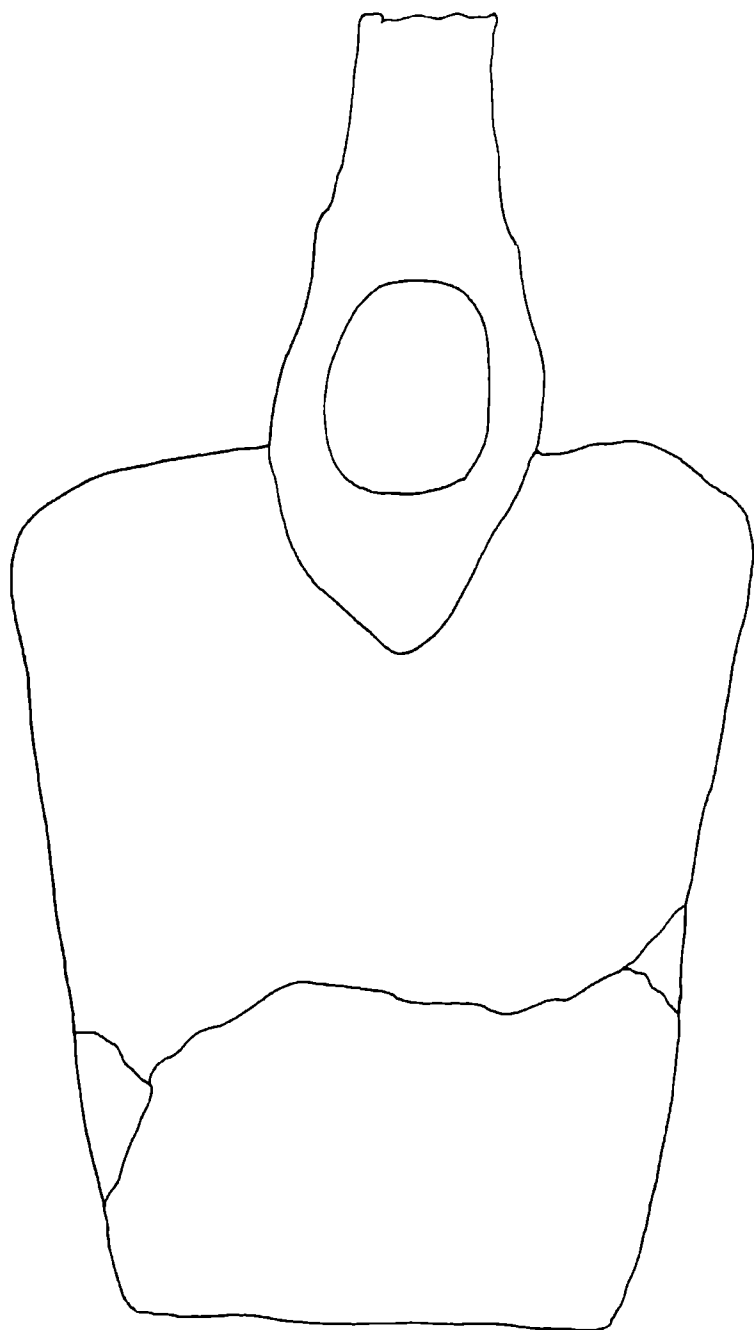
Pl. XII. Ulcior (1); cană (2-3).

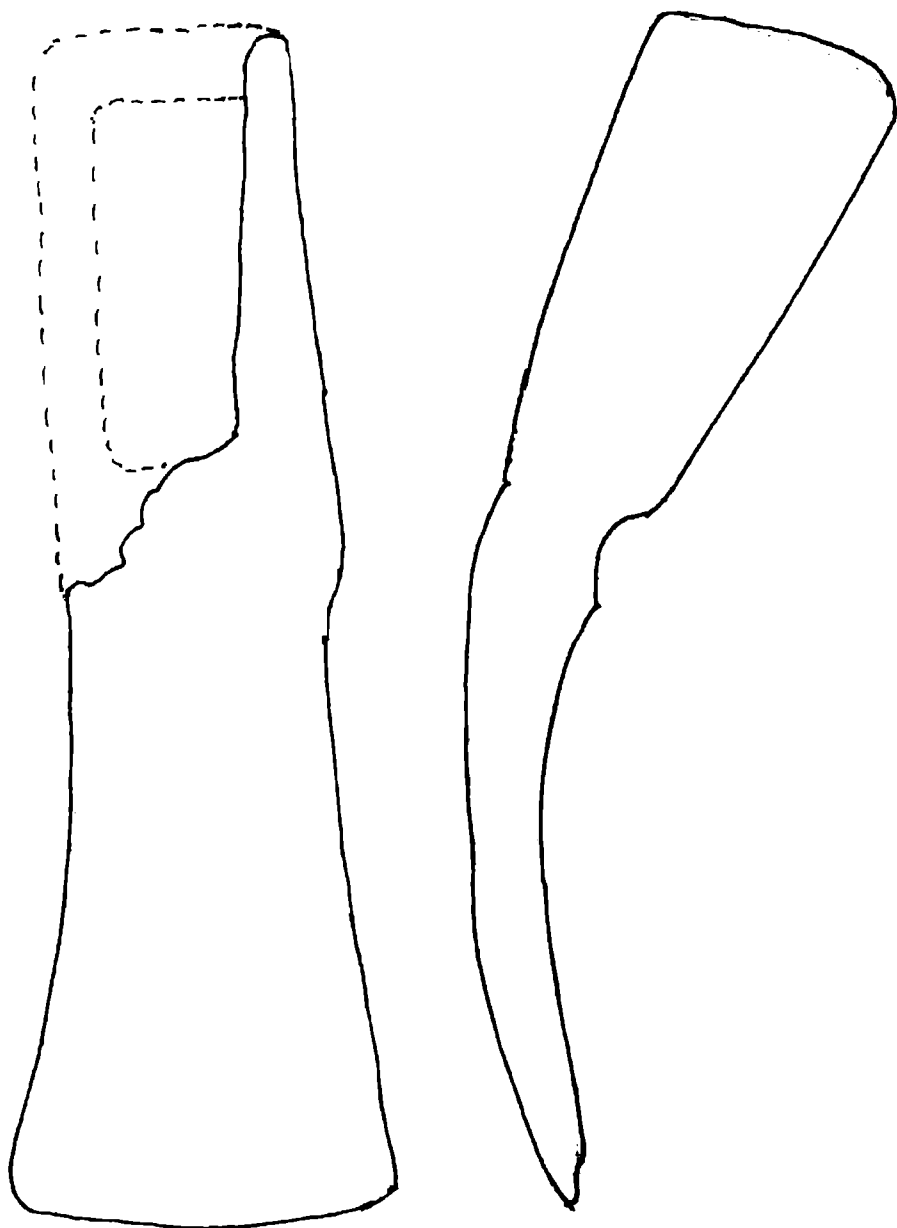
Pl. XIII. Bol (1-4).

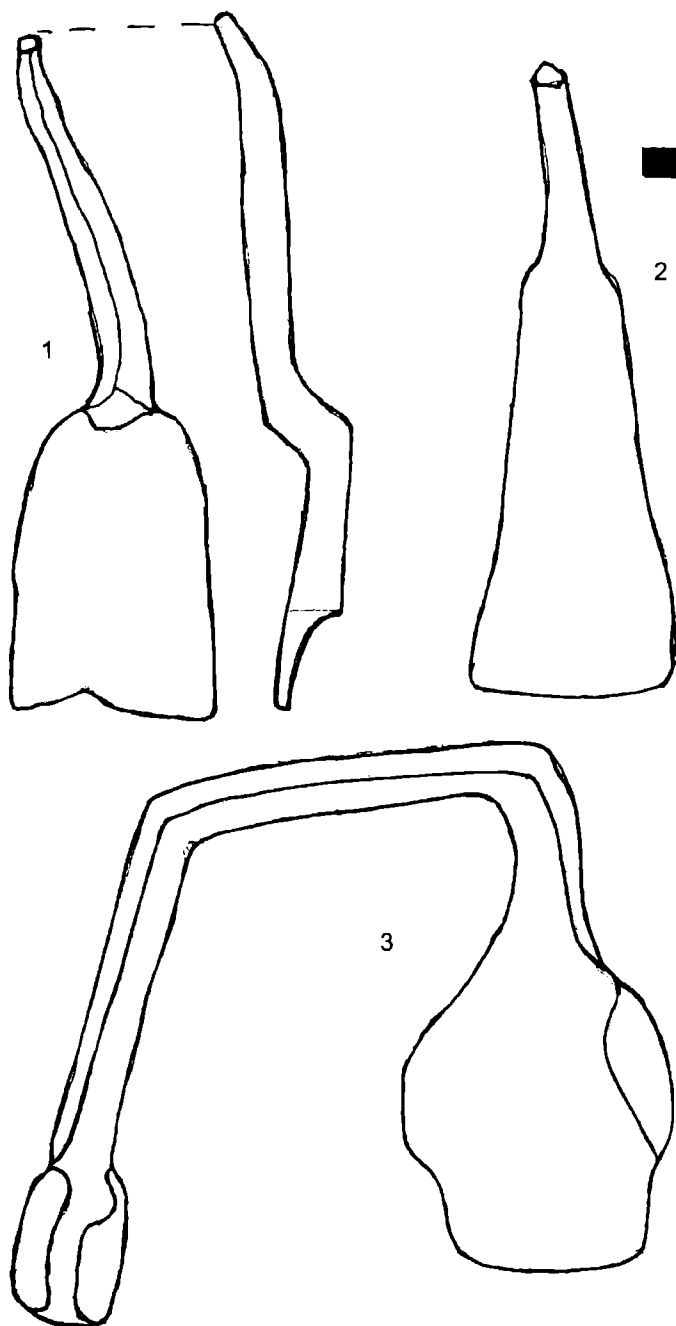
Pl. XIV. Antefix (1); opaiț (2); unguentar (3).

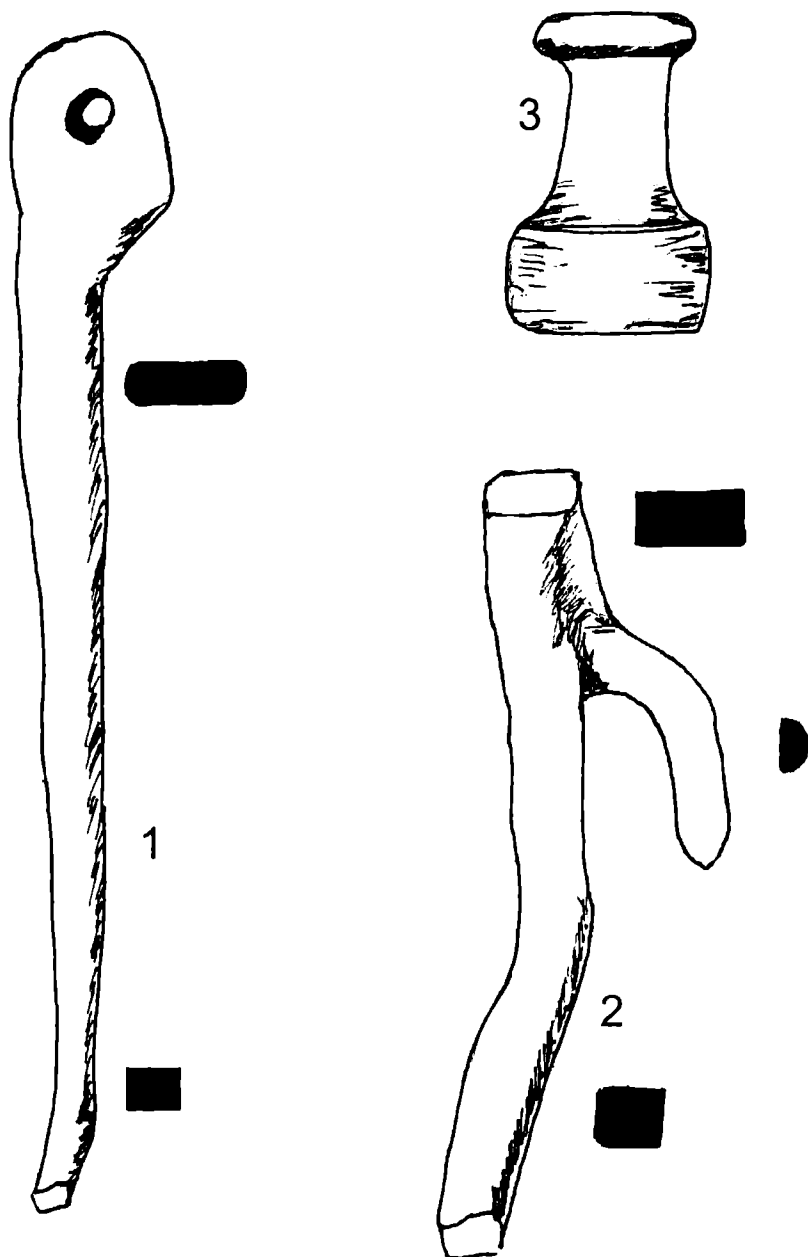
Pl. XV. Sapă.

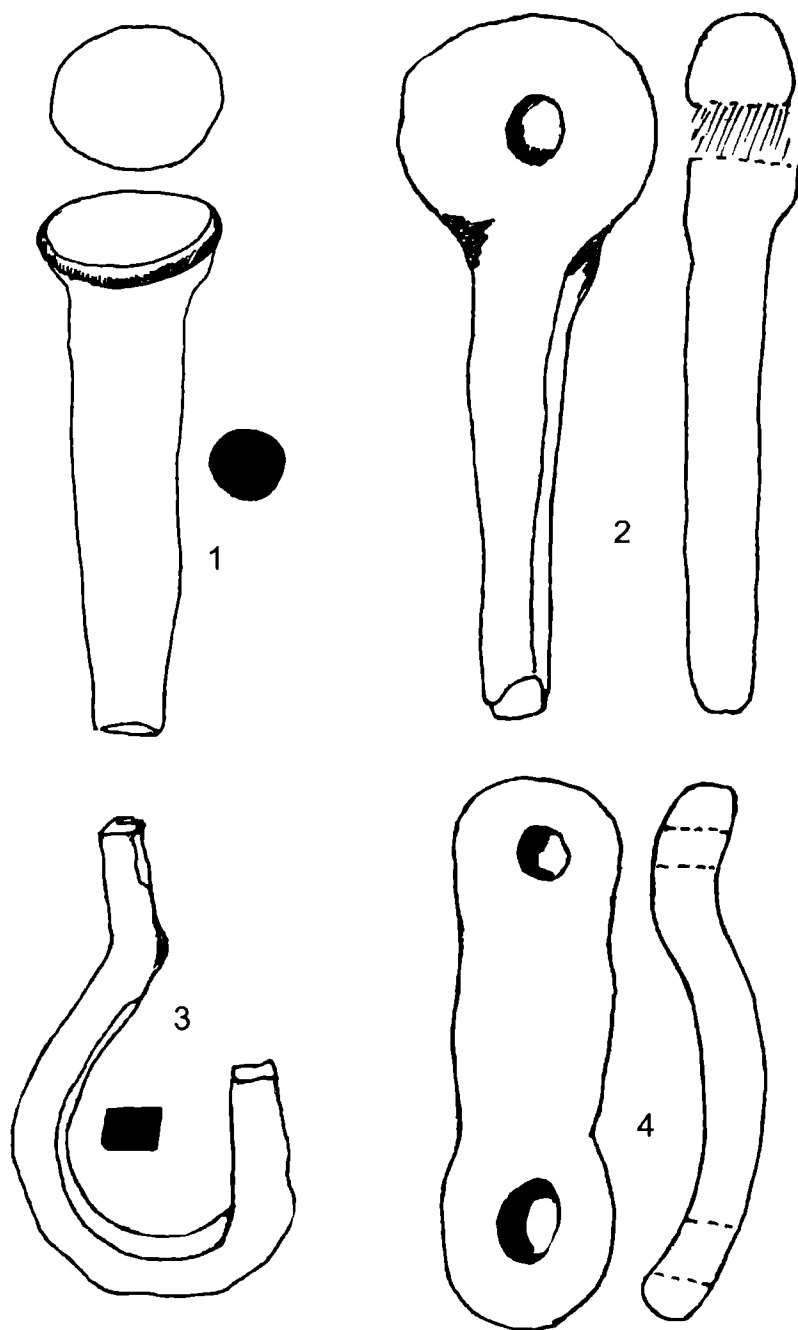
Pl. XVI. Târnăcop.

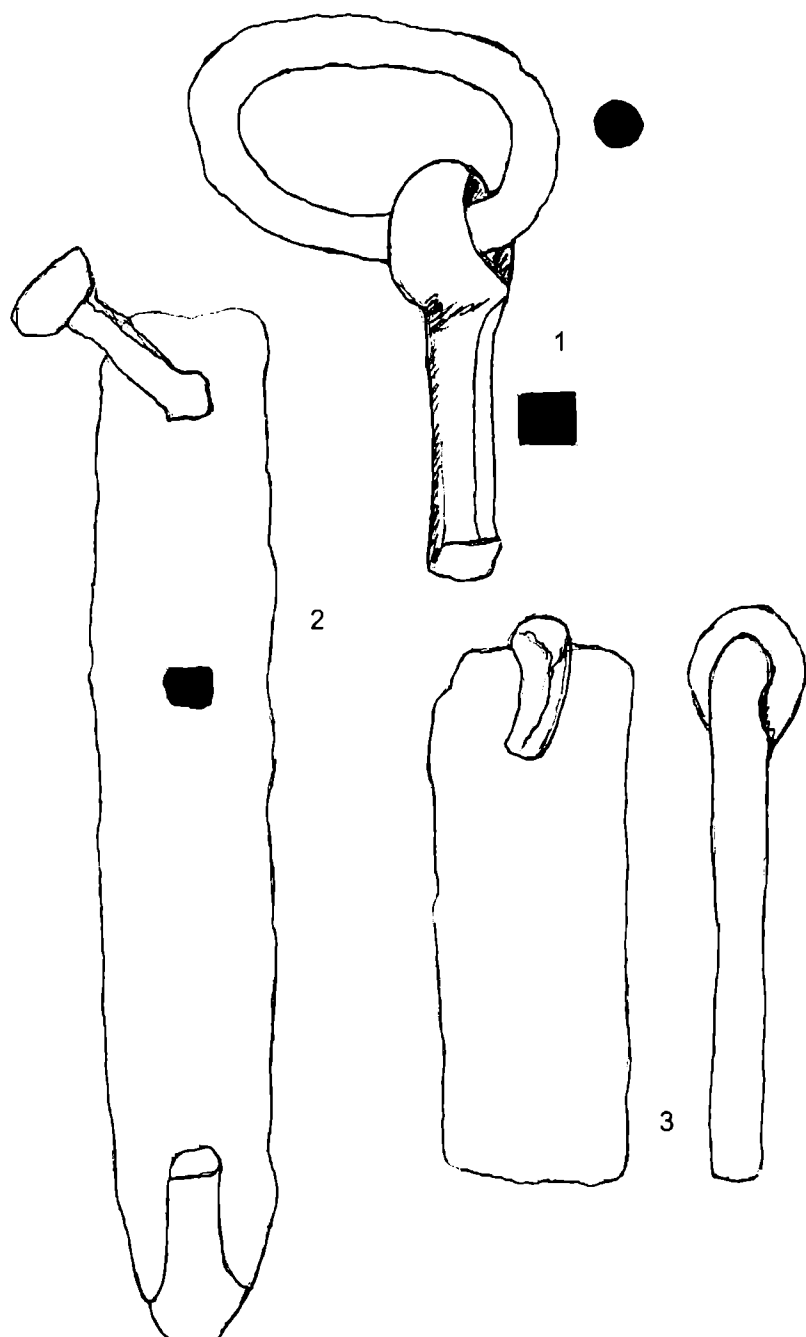
Pl. XVII. Daltă (1,2); săpăligă (3).

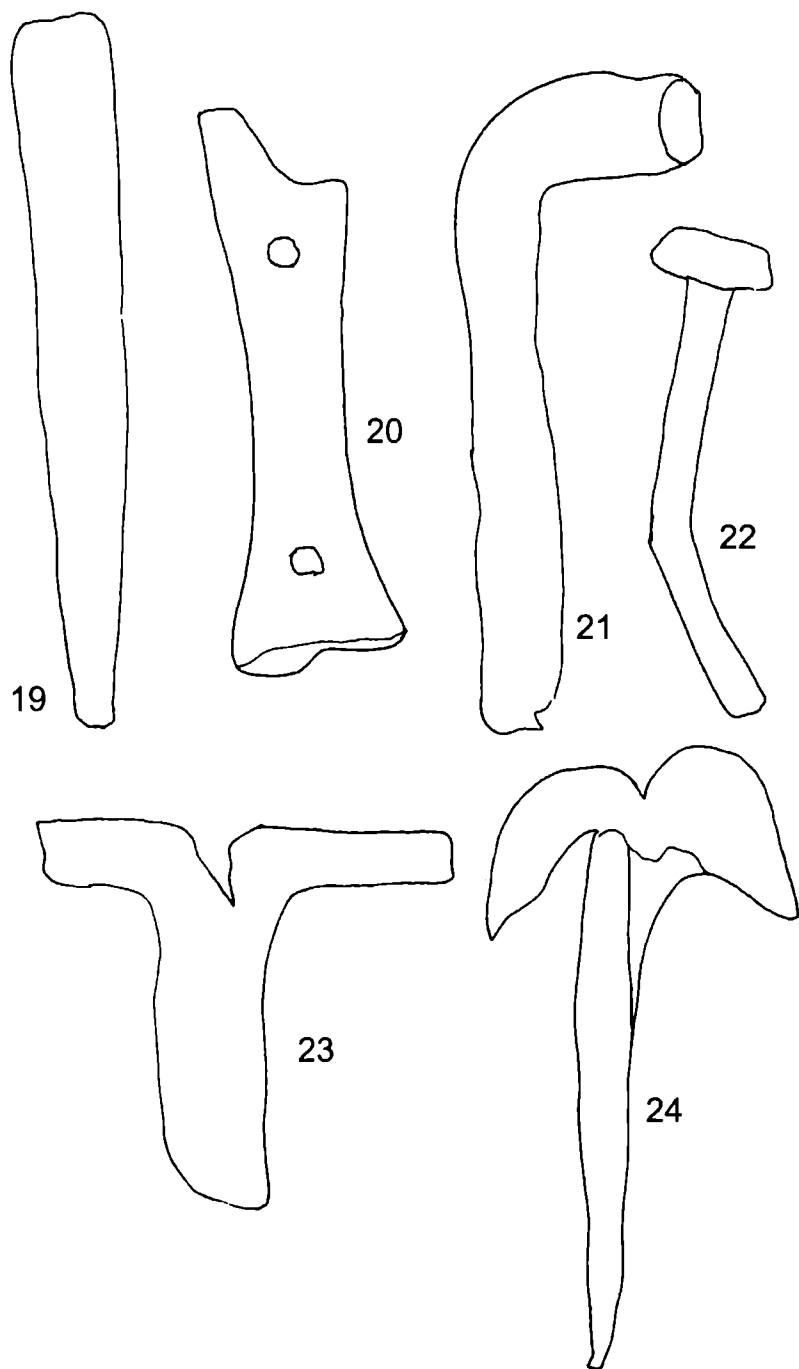
Pl. XVIII. Cui de ancorare (1); piron (2); buton (3).

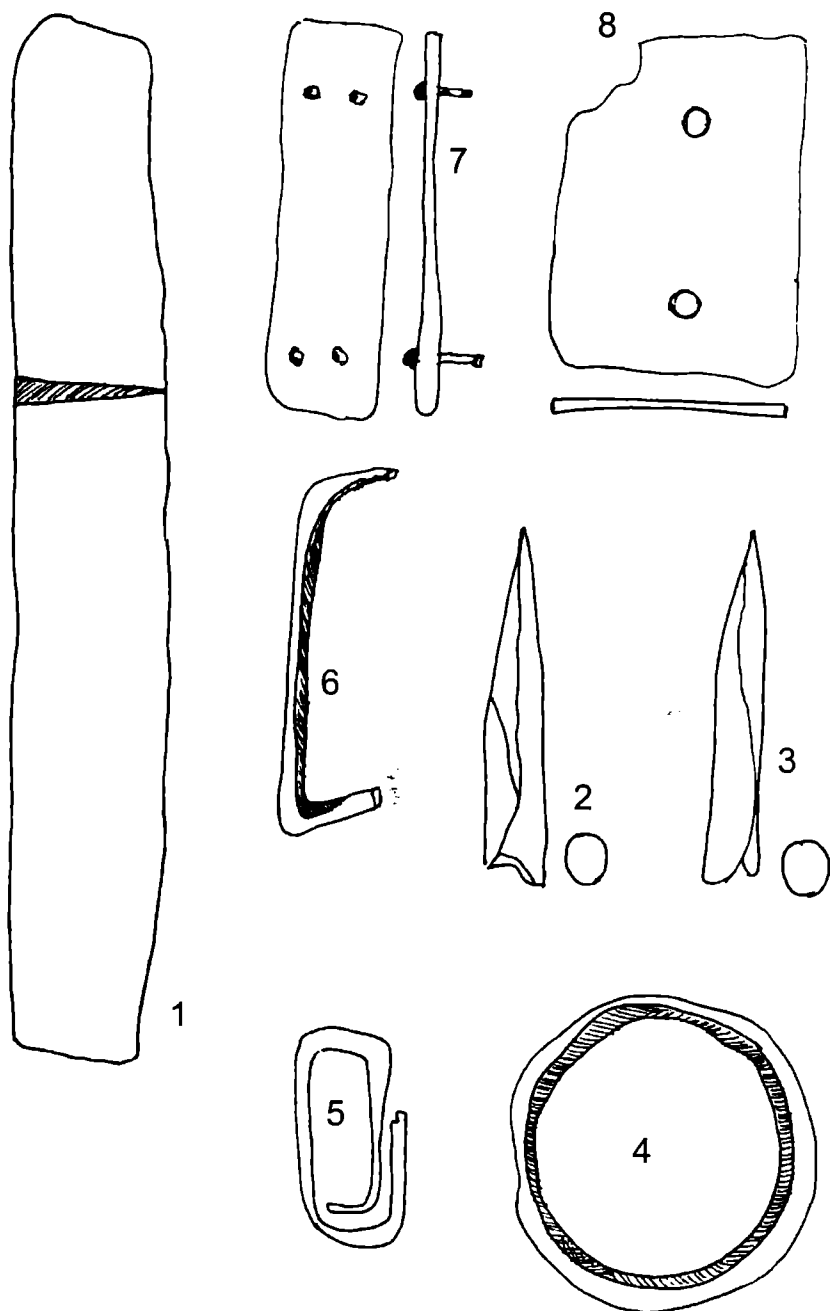
Pl. XIX. Obiect din fier (1-2); cârlig (3); dispozitiv de fixare (4).

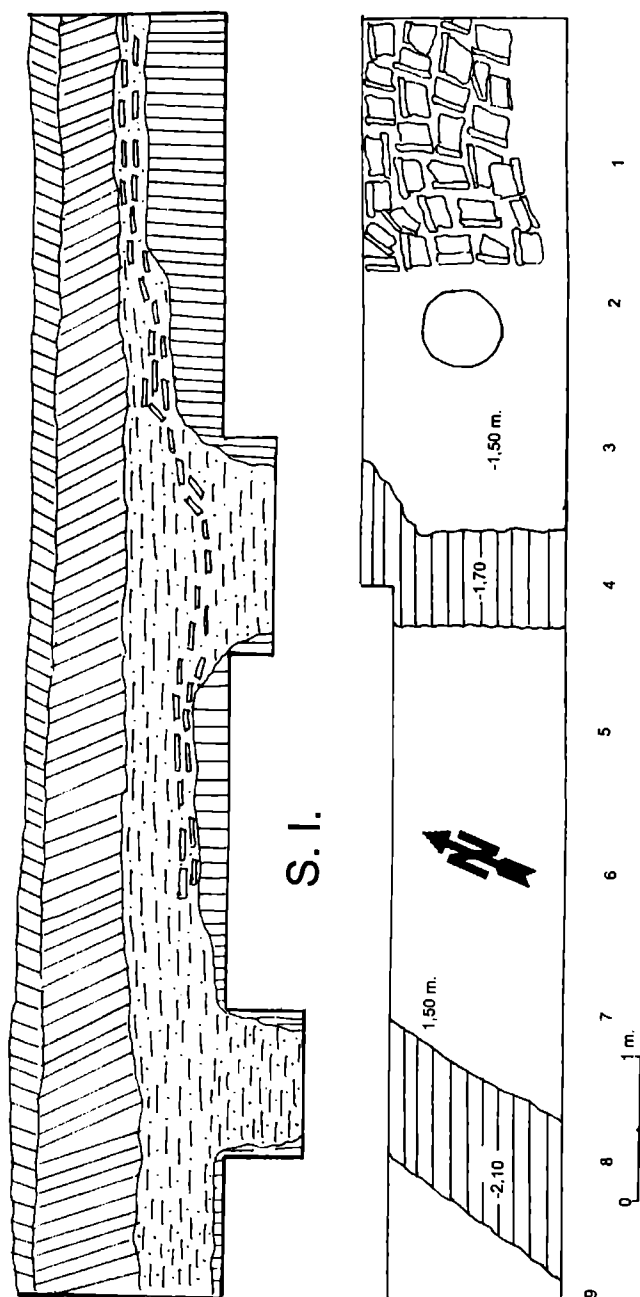
Pl. XX. Dispozitiv de fixare.

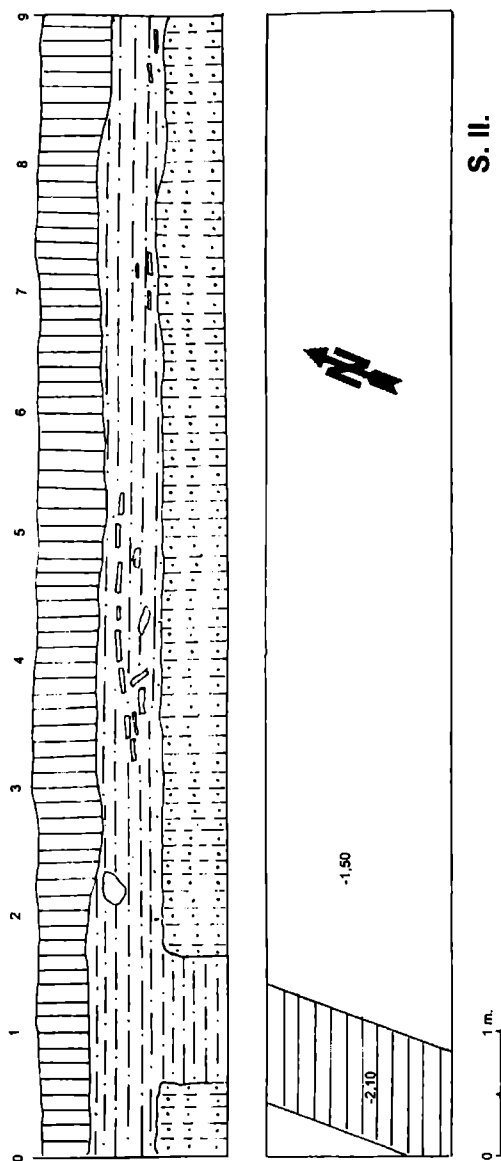
Pl. XXI. Cuie și piroane.

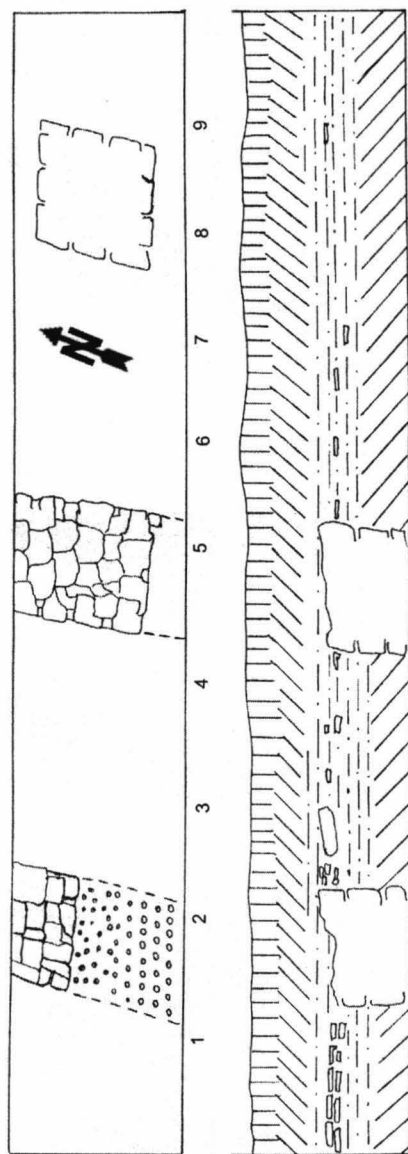
Pl. XXII. Lamă cuțit(1); vârf săgeată(2-3); verigă(4-5); scoabă(6); plăcuță (7-8).

Pl. XXIII. 1. Planul și profilul secțiunii S.I.

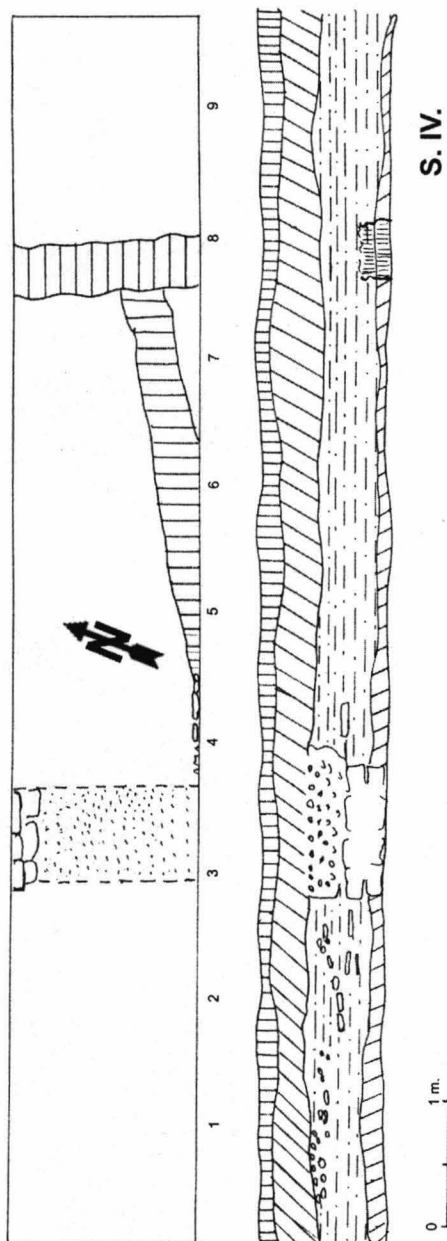
Pl. XXIII. 2. Planul și profilul secțiunii S.II.

S. III.

PL. XXIV-1

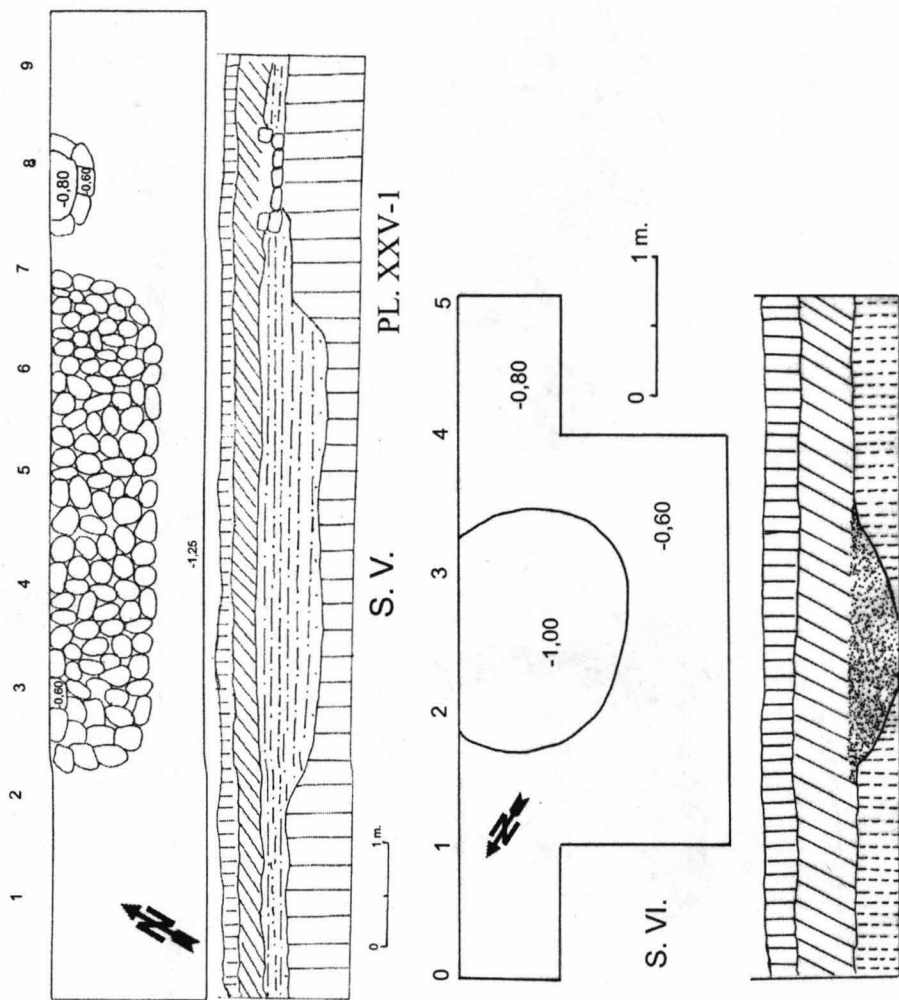
0 1 m.

S. IV.

0 1 m.

Pl. XXIV. 1. Planul și profilul secțiunii S.III; 2. Planul și profilul secțiunii S.IV.

Pl. XXV. 1. Planul și profilul secțiunii S.V; 2. Planul și profilul secțiunii S.VI.

Pl. XXVI. Obrăzar de coif; ac de cusut.